

POPOTNIK

Pedagoški in znanstven list

L. XXXII.

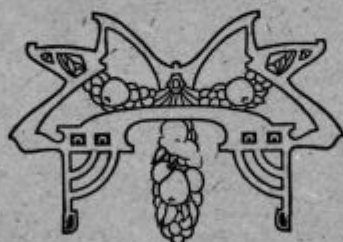
1911

Štev. 10. ::

Ureja

M. J. NERAT,

šolski ravnatelj v Mariboru.

Last in založba Zaveze avstrijskih jugoslo-
vanskih učiteljskih društev ::

:: Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani ::

V s e b i n a :

1. <i>Pav. Flerè</i> : Dodatek k „Besedici o ljudskih šolskih knjižnicah in njih uporabi“	289
2. <i>Janko Polak</i> : O pouku, kakršnega zahteva od šole njen okoliš	290
3. <i>M. Pirnat</i> : Umetnost pa ljudska šola. (Dalje.)	300
4. <i>Ante Beg</i> : Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju. (Dalje.)	306
5. <i>Glose</i>	311
6. <i>Književno poročilo</i>	312
7. <i>Jugoslovanska mladinska književnost</i>	313
8. <i>Razgled.</i>	
<i>Časopisni vpogled</i>	315
<i>Srednje in višješolski vestnik</i>	317
<i>Šolske in učiteljske vesti</i>	318
<i>Mala poročila</i>	319
<i>Razne vesti</i>	320

Dodatek k „Besedici o ljudskih šolskih knjižnicah in njih uporabi“.

Pav. Flerè.

Že ko je izšel članek z gorenjim naslovom v letošnjem „Popotniku“, mi je poslal tovariš c. kr. učitelj v Idriji, g. R a j k o N o v a k¹, mal list, ki ga je dobil pri ogledovanju „Lehrmittelzentrale“ na Dunaju. Razkazoval je tam nek dunajski tovariš. Naj pripoveduje tu Novakovo pismo samo:

„Ker sem knjižničar, me je zanimala tudi šolarska knjižnica. Prosil sem ga torej, naj nam razkaže še to. Toda kako sem se začudil, ko sem zagledal na predalih polno knjig, pa samo k a k e 4 a l i 5 različnih naslovov. Tako je bil n. pr. napolnjen gorenji predal s knjižnicami, ki so imele naslov „Till Eulenspiegel“, za njim knjižice z naslovom „Zaubermärchen“, za tem zopet druge z naslovom „Grimms Märchen“ itd. Na prvi pogled se mi je zdelo to potrata brez primere. Vprašal sem ga torej za pojasnilo. Odgovoril mi je, da so vpeljali na šoli v višjih razredih skupno razredno čitanje in na ta način omogočili vsem dečkom eno in isto duševno hrano v šoli, pa boljšo in neprimerno bolj zanimivo od one, ki je v berilih. Povedal mi je tudi, da je v zvezi z založnikom dotičnih knjižnic in še vsakemu od nas posebe naročil, da naj se v slučaju naročitve obrne nanj, ker jih dobi on (oziroma centrala učil) veliko ceneje in pod ugodnejšimi pogoji, kakor si jih je sicer mogoče nabaviti. Končno je še vročil vsakemu izmed nas po en vzorec, ki Ti ga tu prilagam.“

Priloženi vzorec mi odgovarja na dve vprašanji:

1. K a j h o č e „die Quellenbücherei“?

a) Omogočiti hoče razredno lektiro vsem učencem.

b) Pomagati hoče v boju proti šundliteraturi.

¹ Tov. g. Novaku se zahvaljujem za pozornost, s katero je koristil tudi slovenski ljudskošolski knjižnici.

2. Kateri so dozdaj ti viri?

Gotovo so dela kolikortoliko znana vsakemu, pa jih zato navajam, da se odpro oči marsikomu ter se začudi, kaj in koliko zahteva nemško učiteljstvo za ljudsko in meščansko šolo:

1. Grimms Märchen. I. Auswahl: „Märchen zum Lachen“.
 2. Grimms Märchen. II. Auswahl: „Märchen zum Staunen“.
 3. Deutsche Sagen von den Brüdern Grimm. Auswahl.
 4. Das Nibelungenlied. Bericht von Ludwig Uhland und 6 Abenteuer, übersetzt von K Simrock.
 5. Drollige Geschichten von J. P. Hebel.
 6. Zaubermärchen von Wilhelm Hauff.
 7. Spottmärchen von Wilhelm Hauff.
 8. Die Schildbürger von Gustav Schwab.
 9. Erinnerungen aus den Kriegszeiten von 1806—1813 von Friedrich von Müller.
 10. Wilhelm Tell von Friedrich von Schiller.
 11. Andersens Märchen I. Auswahl: „Für die Kleinen“.
 12. Andersens Märchen. II. Auswahl: „Für die Großen“.
 13. Till Eulenspiegel.
 14. Briefe der Frau Rat. Auswahl.
 15. Hermann und Dorothea von Goethe.
- Knjžice so kartonirane po 20 Pfg.

Toliko kot mal prispevek k temu delu v Slovencih, ki naj bi se kmalu začelo, saj čut potrebe in zanimanja je — kakor je videti — mnogostransko.

O pouku, kakršnega zahteva od šole njen okoliš.

Poročal pri okrajni učit. konferenci v Litiji Janko Polak, nadučitelj v Št. Vidu pri Zatičini.

Pedagogika ljubi izpremenjo. Stalnosti ona ne pozna; zakaj ona je otrok sodobnega časa. Časi se izpreminjajo in s časi se izpreminja tudi pedagogika. V najnovejšem času je nam donesla zahtevo: „Da mora poučevati šola tako, kakor zahteva od nje njen šolski okoliš.“ Ta zahteva ni čisto nova, zakaj zasledujemo jo lahko že pri Komenskemu, t. j. v njegovi: „Didaktiki magni“. Tem lažje trdim, da je povsem opravičena in za razvoj vsake šole tako velikega pomena, da je dolžnost vsakega učitelja, da se seznani z njo.

Dosedanji način podavanja snovi se ni menil dosti za šolski okoliš. Po dosedanjem načinu podavanja snovi smo podavali v mestnih in trških šolah to, kar v kmetiških. Dosedanji način podavanja snovi se tudi ni menil, leži li šolski okoliš v hribih, na ravnem polju, med gozdovi, med vinogradi, ob vodi, ali pa v suhi krajini itd. Kamoli, da bi upošteval dosedanji način podavanja snovi jezikovni, računski, geometrično oblikoslovni, realni in spretnostni moment domačega šolskega okoliša! — Pedagogika pa zahteva od novodobnega podavanja snovi vse to.

Oglejmo si sedaj posamezne momente natanko!

1. Jezikovni pouk.

a) Početne govorne vaje. Vsakemu izmed nas je znano, da je individualna govorica vsakega šolskega okoliša, narečje dotičnega šolskega okoliša. Pedagogika pa zahteva, da upošteva šola individualnost. Če je temu res tako, mora upoštevati šola tudi domače narečje. S tem pa še nikakor ne trdimo, da mora upoštevati šola narečje domačega šolskega okoliša v toliki meri, da mora govoriti učitelj z učenci samo v njem, dasi ne morem utajiti dejstva, da je to pri početnih govornih vajah zaradi lažjega umevanja silno potrebno. Trdim pa, da mora upoštevati šola domače narečje v toliki meri, da se mora učiteljstvo domačemu narečju priučiti do dobra. Ta trditev velja posebno za one učitelje, ki poučujejo v prvem in drugem šolskem letu. S tem pa še nikakor ni rečeno, da domačega narečja ostalo učiteljstvo ne rabi.

Iz ravnokar povedanega sledi, da še nikakor ne zadostuje, ako pozna učiteljstvo samo rezliko med samoglasniki in soglasniki, temveč poznati mora tudi razliko besed in celokupnih govoril književnega jezika. Silno važen pri vsem tem pa je tudi temperamet govorice. V enem šolskem okolišu se govori silno leno, v enem silno hitro, v drugem zavijaje, zopet v drugem sekaje itd. Kdor vsega tega ne pozna do dobra, ne bo ustvaril nikdar dobre podlage za dovoljen razvoj jezikovnega pouka v govornem, pravopisnem in spisnem oziru.

Individualna govorica je važen del pri početnih govornih vajah. A nič manj važna ni individualnost snovi, okolo katerih se naj suče govorica početnih govornih vaj. Ob tem dejstvu moramo pomniti, da ne sodijo enake početne govorne vaje v mesto, trg in vas. Tudi početne govorne vaje deških šol se morajo ločiti od početnih govornih vaj dekliških šol. Ume se, da na naših mešanih šolah tega ne moremo izvajati konsekventno. Saj ta nedostatek blaži kolikor toliko tudi dejstvo, da poučuje na mešanih šolah tudi mešano učiteljstvo, ki že vsled lastne individualnosti izpreminja snov. V dejstvu, da ne sodijo enake početne govorne vaje v mesto, trg in vas, v deške in dekliške šole, tiči tudi največji nedostatek vseh dosedanjih zbirk početnih govornih vaj. In drugače temu

tudi biti ne more! — Zbirke početnih govornih vaj se ne morejo ozirati na mesto, trg in vas, deške in dekliške šole in na vsak posamezni šolski okoliš. Ker primernih početnih govornih vaj za vsak šolski okoliš res nimamo, zaraditega si jih moramo prirediti sami in sicer z vednim ozirom na narečje in snov domače šole. Saj s takimi početnimi govornimi vajami bomo ustregli novi pedagoški zahtevi in tudi učencem novincem.

Napačno bi me umel, kdor bi menil, da se ogrevam za narečje v toliki meri, da trdim, da se naj upošteva pri početnih govornih vajah samo narečje. Nikakor! — Že takoj ob početnih govornih vajah se naj upošteva tudi književni jezik. Fonetičnim potom se odstranijo razlike samoglasnikov in soglasnikov ob govornih vajah samih, pa se odstranijo tudi razlike besed in celokupnih govoril. Ume se, da pridejo besede in celokupna govorila pri: čitanju, pripovedovalnem nazornem nauku, učenju na izust, pravopisju, spisju, slovnici, opisovalnem nazornem nauku, realijah, pa tudi pri računstvu, geometričnem oblikoslovju in spretnostih bolj v poštev, nego pa pri početnih govornih vajah samih.

Predno preidem k čitanju, moram omeniti, da je treba že tudi pri početnih govornih vajah upoštevati temperament govorice. Nasilnim potom se ne doseže v tem oziru ničesar. Vse pa se doseže z govorom v taktu in to tako pri posameznem, kakor tudi v zborovem. Taktu se mora ukloniti tako vsak posamezen učenec, kakor tudi ves razred, počasnež in klepetulja, zavijalec in sekovec. Trajni uspehi pa se dajo doseči samo konsekventnim potom.

b) Čitanje. Ko smo naučili učence pravilnega izgovarjanja samoglasnikov in soglasnikov, preidemo lahko k čitanju. Ob čitanju pozabimo trud, ki smo ga imeli ob početnih govornih vajah; zakaj učenci znajo samoglasnike in soglasnike pravilno izgovarjati in tudi čitanju v taktu se privadijo hitro. Težave, ob katere zadenemo tuintam pri čitanju, tvori besedna in stvarna razlaga. Važna za obojno sta narečje in snov domačega šolskega okoliša. Ob narečju se izvrši besedna, ob snovi pa stvarna razlaga. Le tem potom dovedemo dušo učencev do one višine razvoja, da se usposobi ustvarjati ob domačem potom domišljije tuje, za kar nam snov domačega šolskega okoliša ne nudi snovi. Omenjam pa, da se ogiblremo ob stvarni razlagi podob, kar le mogoče. Vse to sodi bolj za ponavljanja in pa za najvišjo stopnjo ljudske šole, kjer je domišljija v duši učencev že dokaj razvita. Pri čitanju je tudi pomisliti, da je izbira berilnih sestavkov silno važna. Poleg individualne strani dečkov in deklic, pride tu tudi individualna stran domačega okoliša v poštev. Bodisi berilni sestavek v vezani ali prozaični besedi, bodisi etične ali realne vsebine, najprej se morajo izbrati taki, ki so pomembni za domači okoliš; zakaj tem potom zbudimo in negujemo v duši učencev domišljajajočo moč, potom katere nam učenci lahko slede tudi ob izbiri takih berilnih se-

stavkov, katerih brez te duševne moči učencem skoraj umeti ni mogoče. Tako pa privedemo učence tudi do umevanja, kaj se naj čita, kako se naj čita in za kaj se naj čita. Kaj, kako in za kaj pa niso pomembni samo za šolo, temveč oni so še veliko bolj pomembni za življenje.

Predno končam svoje poročilo o čitanju, moram omeniti, da je dokaj šol, v katerih se upošteva gladko čitanje bolj, nego pa čuvstveno. Trdim, da se moramo v šoli ozirati tudi na to — do gotove meje.

c) Pripovedovalni nazorni nauk. Nekako nadaljevanje početnih govornih vaj se mi vidi pripovedovalni nazorni nauk. Snov za pripovedovalni nazorni nauk se naj jemlje iz domačega okoliša. Dvomim, da je kje šolski okoliš, v katerem bi ne živelo še nekoliko: pravljic, pripovedk, povesti, basni in legend. Te se naj pripovedujejo najprej in šele potem, ko nam te poidejo, se naj pripovedujejo tudi take, ki streme vidno za etičnim in estetičnim momentom. Pri teh pa se naj upošteva pozitivna in negativna stran. Kar je v domačem šolskem okolišu dobrega v etičnem in estetičnem oziru, se naj utrja, česar pa v tem oziru ni, oziroma je razvito ravno v nasprotnem smislu, se naj izkuša uvesti, oziroma odstraniti. V tem oziru pa bodimo jako previdni. Podajajmo vsekdar resnico, in ne moralizujmo nikdar. Ne morem pa si kaj, da bi ne omenil, da so tudi narodne, oziroma ponarodele pesmi dobra snov za pripovedovalni nazorni nauk. Saj tako skrbimo, da ostane doma najlepša stran njegove individualnosti, t. j. narodna stran, ki nam potem narodne, oziroma ponarodele pesmi, odpre pogled v dušo in srce onih, ki nam pošiljajo svoje najdražje v vzgojo in pouk. Šele potem, ko smo izčrpali domače zaklade, sezimo po tujem blagu. Saj utajiti se ne da dejstva, da nam nudi tudi tujina dokaj lepega in koristnega.

d) Učenje na izust. Kakor je pripovedovalni nazorni nauk nekako nadaljevanje početnih govornih vaj, tako je učenje na izust nekako nadaljevanje pripovedovalnega nazornega nauka. Za učenje na izust velja skoraj vse ono, kar sem povedal za čitanje in pripovedovalni nazorni nauk. Tudi pri učenju na izust pride domači moment najprej v poštev. Na izust se uče samo taki berilni sestavki, ki imajo za domači šolski okoliš etičen, estetičen, umetniški, realni in morda tudi praktični pomen. Da velja to za berilne sestavke v vezani in prozaični besedi, se ume samoobsebi. Šele potem, ko smo izčrpali ta zaklad, se lotimo onega, ki nas povede v tujino. Toda tudi ob tujini upoštevajmo samo to, kar lahko prilagodimo domačemu šolskemu okolišu. Ume se, da ravnokar povedano ne velja samo za učenje na izust, temveč tudi za: čitanje, pripovedovalni nauk itd. Pri čitanju sem omenil, da čuvstveno čitanje v večini šol ni v posebni veljavi. Tega o učenju na izust ne morem in ne smem trditi; zakaj čuvstveno pripovedovanje se ceni povsod. Pa če bi

tega tudi ne bilo, gojiti bi morali učenje na izust v čuvstvenem zmislu že zaradi velikega estetičnega pomena, katerega ni menda v nobeni šoli preveč.

e) *Pravopisje*. Prehajam k pravopisju. To je samo nekaka opora spisju. Vaje za pravopisje nam nudi narečje domačega šolskega okoliša; zakaj utajiti se ne da dejstva, da delajo naši učenci pri prostih spisnih nalogah največ pravopisnih napak, ki imajo svoj izvor v domačem narečju. Že v začetku svojega poročila pa sem trdil, da se mora z narečjem seznaniti vsak učitelj do dobra. In tako se seznanjeni učitelj poleg izpremene samoglasnikov in soglasnikov tudi z besednim zakladom in z zakladom celokupnih govoril svojega okoliša. Na podlagi tega znanja si sestavi lahko pravopisne vaje za prihodnjo prosto spisno nalogo, t. j. ob pravopisni vaji upošteva vse one napake, o katerih se mu dozdeva, da bi jih učenci utegnili rabiti pri prihodnji prosti spisni nalogi. V ta namen si jih sestavi v primerne stavke in zahteva od učencev, da jih nadomeste z onimi iz književnega jezika. Ume se, da mora obravnavati tozadevne vaje pred izvršitvijo ustno. Lahko pa si sestavlja take in podobne pravopisne vaje po spisju in jih uporabi kot popravo za maso.

f) *Spisje*. Ob spisju se ne bodem mudil dolgo. V tem oziru se je govorilo in pisalo mnogo za časa reformacije spisovnega pouka. Trdim pa, da je ravno prosto spisje eden izmed onih ljudskošolskih predmetov, ob katerem smo začeli upoštevati domači šolski okoliš najprej. Sad tega upoštevanja ni izostal. O tem nam priča napredek v spisovnem pouku. Kljub temu mi pa bodi dovoljeno izpregovoriti tudi o prostem spisju nekoliko besedi. Začetek in konec vsega spisovnega pouka je pismo in pa najnavadnejše poštne in železniške tiskovine. Samoobsebi pa se ume, da na račun praktičnosti ne smemo dušiti realnosti in etike. Pri prostih spisnih nalogah morajo priti etični, realni in praktični moment v poštev. Ume pa se zopet, da se moramo pri vseh teh treh momentih ozirati predvsem na zahteve in potrebe domače šole. Pri etičnem momentu upoštevajmo pozitivno in negativno stran, t. j. česar nam je treba in česar nam ni treba, ali da se izrazim natanko, paziti je treba na to, čemur se naj učenci privadijo in čemur se naj odvadijo. Pri realnem in praktičnem momentu pa pridejo v poštev predvsem življenske potrebe šolskega okoliša. Da se mora ob takem spisju upoštevati tudi individualiteta dečkov in deklic, mi niti omenjati ni treba. Vse to pa je treba vršiti ob prostem spisju silno natančno; zakaj drugače mlatimo prazno slamo.

g) *Slovnica*. Končam poročilo o jezikovnem pouku s slovnico. Slovnica je postala v ljudski šoli pastorka. To se pozna pri jezikovnem pouku marsikje. In že zaraditega bi slovnica tudi v ljudski šoli ne smela biti pastorka. S tem pa še nikakor ne trdim, da bi se moralo gojiti slov-

nico v ljudski šoli sistematično. Gojiti pa se mora! — V to nas sili individualna govorica in s to tudi pravopisje in spisje, zakaj učenci ne delajo ob spisju samo napak, ki imajo svoj izvor v narečju, temveč delajo tudi napake, iz katerih je razvidno, da ne poznajo niti najpotrebnejših slovniških pravil. Rekel sem že, da se naj ne goji slovnice v ljudski šoli sistematično, trdim pa, da se mora gojiti v vsaki šoli vsaj v zmislu Henrika Schreinerja in dr. Janka Bezjaka. Slovniške vaje se goje lahko kot pravopisne vaje in sicer pred prostim spisjem, ali pa po prostem spisju, kot poprava za maso. Vseh fines in podrobnosti pa se ogibljimo v tem oziru tako pri slovniških, kakor tudi pri pravopisnih vajah. Naš glavni smoter pa bodi tudi pri slovniških vajah, vaja jezika z vednim ozirom na domače narečje.

2. Računstvo in geometrično oblikoslovje.

a) Računstvo. Nič manj važna, nego jezikovni pouk, sta za vsak šolski okoliš računstvo in geometrično oblikoslovje. Tudi to dvoje se je upoštevalo dosedaj z ozirom na šolske okoliše silno malo. Vzrok temu so računice. Te so se brigale do najnovejšega časa izvečine silno malo za resnično življenje. Vse so stremele bolj za formalizmom, nego pa za praktičnim življenjem. Res je, da je tudi formalizem velikega pomena; zakaj on oživlja misel. A ne da se utajiti, da je praktično življenje še večjega pomena. Ne oporekam, da so imele dosedanje računice dokaj teoretično uporabnih nalog. Trdim pa, da so imele silno malo praktično uporabnih nalog. A teoretično uporabne računske in oblikoslovne naloge je treba od praktično uporabnih računskih in oblikoslovnih nalog strogo ločiti. Uporabi se teoretično lahko marsikaj, česar praktično skoraj ne moremo. A vse naloge v ljudski šoli, bodisi računske, bodisi geometrično oblikoslovne, naj bodo praktično uporabne. Napačno bi me umel, kdor bi menil, da obsojam vse uporabne računske in oblikoslovne naloge o dosedanjih računicah. Kako neki, ko pa se da večina teh nalog izpremeniti v praktično uporabne. V to treba samo pametne izbire. Pri izboru moramo upoštevati najbolj individualno stran šolskega okoliša in izbira se nam ne more ponesrečiti. Saj umen učitelj v ravnem polju nikdar ne bode izbiral nalog, ki so namenjene za planinca, in umen učitelj v planinah ne bode iztikal za nalogami, ki so namenjene šolam na ravnem polju itd. Omeniti moram, da je treba upoštevati tudi ob „Dodatku“ vsake računice individualno stran šolskega okoliša še posebno. Silno važna je pri računanju tudi konkretnost. Izginejo naj naloge z neki in nekje in pove se naj povsem natanko kdo in kje. Vse računske naloge se morajo prilagoditi torej krajevnim razmeram in ob tem je treba upoštevati tudi narečje, ki nam nudi z ozirom na „Dodatek“ v računicah, in tudi z ozirom na računanje in geometrično obli-

koslovje, dokaj zanimivega. Važen pri vsem računanju je še posebno moment, ob katerem pokažemo v računstvu učencem pot do blagostanja, ki jim ga nudi domači šolski okoliš. Vsak človek si želi bogastva. Zakaj bi si ga naše ljudstvo ne? — Če mu ga še dati ne moremo, mu pa pokažimo vsaj pot do blagostanja in ljudstvo bode to upoštevalo in s tem tudi šolo.

b) *Geometrično oblikoslovje.* Še nekoliko besedi o geometričnem oblikoslovju. Praktična stran se naj ob geometričnem oblikoslovju upošteva še bolj, nego pa se naj upošteva pri računstvu. Posipanje cest, polje, travnik, gozd, drva, vinograd, vodnjaki, posode itd., nam nudijo za take naloge dovolj snovi. Izračunimo pa vsak tak račun v resnici praktično, in ob njem upoštevajmo predvsem domače zahteve. Glavni moment pa, ki naj nas vodi ob računstvu in geometričnem oblikoslovju, je ta, da računimo predvsem to, kar se v domačem šolskem okolišu v resnici rabi, in da upoštevamo ob tem poleg individualnosti okoliša tudi individualnost dečkov in deklic. Poleg snovi se mi vidi hitro računanje še posebno važno; zakaj utajiti ne morem dejstva, da ga ni šolskega okoliša, v katerem hitro računanje ne bi prišlo v poštev. Ume se, da za deklice še bolj, nego za dečke. A če bi hotel razpravljati o tem natanko, bi zašel v podrobnosti, ki bi jih danes ne mogel rešiti dobro.

3. Realije.

a) *Opisovalni nazorni nauk.* Ker se mi vidi opisovalni nazorni nauk nekaj pripravljalni uk za realije, zaraditega ga podajam na tem mestu kot uvod k realijam. Če pa hočemo, da bode opisovalni nauk res nekaj pripravljalni uk za realije, ga ne smemo gojiti ob slikah, temveč pod milim nebom. Potom opisovalnega nazornega nauka se seznanijo učenci z vsemi pojmi za realije. Vsi ti pojmi pa se naj obrazlože učencem na izprehodih po domačem šolskem okolišu. Podobe pridejo pri opisovalnem nazornem nauku šele ob ponovitvi v poštev. Toda tudi ob ponovitvi se morajo izbirati samo take podobe, ki nam nudijo sorodne skupine. Ob takih izprehodih se uglobi tudi učiteljstvo samo na individualnost domačega šolskega okoliša v realnem oziru in uporablja to ob realnem pouku za podlago kulturnim sličicam iz tujine, ki so z domačimi razmerami kolikor toliko sorodne. Saj le take morejo umeti otroci v resnici in ostati morejo v njihovih dušah stalno. Brez take podlage pa ni mogoče misliti na stalnost in vidi se mi, da ima boj, ki se je začel bojevati v novejšem času proti realijam, svoj izvor ponajveč v trditvi, da ljudska šola ne doseže v realnem oziru stalnih uspehov. Ta trditev je sicer smela, a ne povsem neopravičena; zakaj uspehi, ki smo jih dosegli v ljudski šoli iz realij, res niso bili bogsigavedi kako veliki in še ti

ne — stalni. Kje neki tiči vzrok temu? — Vidi se mi, da v tem, ker smo zanemarjali domači šolski okoliš na račun tujine. V to nas je zavela predvsem misel, da mora biti otrokom vse domače itak znano. A temu ni tako! — Le vprašajte tuintam: „Kam pa vodita cesta?“ — „Ne vem!“ ... „Kdaj pa ste zidali pri vas šolo?“ — „Ne vem!“ ... „Katera žival pa vam naredi največ škode?“ — „Ne vem!“ ... „Kakšne kmetijske stroje pa imajo ljudje kaj pri vas?“ — „Ne vem!“ ... Pa vprašajte karkoli hočete, največkrat vam bode zadonelo na uho: „Ne vem!“ — Žalostno, a je tuintam v resnici tako. In vsemu temu moremo odpomoči samo s tem, da upoštevamo ob realnem pouku predvsem domačijo in se šele po izčrpanju te lotimo tujine. Saj le na ta način damo duši učencev podlago, da nam more slediti potom domišljije tudi v tujino.

b) *Zemljepisje*. Ravninice, grički, studenčki, ceste, travniki, polja, vinogradi in gozdovi domačega šolskega okoliša nam nudijo podlago za zemljepisje, ki ga podavamo učencem v obliki kulturnih sličic. Ob teh upoštevajmo posebno kulturno stanje domačega s tujino. Vseh fines in neumljivih podrobnosti se v tem oziru ogiblujemo in izkušajmo ob kulturnih sličicah učencem dopovedati, da je dom vedno več vreden, nego pa tujina.

c) *Zgodovina*. Ker je zgodovina na višjih stopinjah kolikortoliko abstraktna vednost, zaraditega se ji naj poda konkretna podlaga. Od domače šole, cerkve, kmetije, gradov, razvalin, mlinov in žag, preidemo lahko k šolstvu, verstvu, kmetijstvu, vitežtvu, industriji itd. Ob vsem tem se spominjamo mož junakov na polju šolstva, verstva, poljedelstva, viteštva, industrije itd. Ob industriji pridejo rudokopi in njihova zgodovina še posebno v poštev. Berilni sestavki zgodovinske vsebine pa naj nam ne bodo nikdar zgodovina, temveč samo nekake oporne vezi, ki družijo posameznosti v celote. Ob zgodovinskem pouku tudi ne smemo pozabiti domačih zgodovinskih pravljic, pripovedek in povestij. Tudi narodne pesmi nam nudijo tuintam dokaj lepega za zgodovinski pouk. A tudi domačih veteranov ne smemo pozabiti. Saj oni so živ zgled ljubavi do vladarja in domovine, kar je itak končni smoter zgodovinskega pouka v ljudski šoli.

d) *Prirodopisje*. Dom, travnik, polje, vrt, vinograd, senožet, gozd, luža, živali, rastline in prirodnine domačega šolskega okoliša, nam nudijo neizčrpljiv zaklad za prirodopisje. Glavni moment pa, ki naj nas vodi ob vsem tem, pa bodi korist in škoda, ki pride ob živalih, rastlinah in prirodninah še posebno v poštev. Le ob takem pouku usposobimo učence tudi za umevanje tujine, in samo v umevanju je nam iskati izvor stalnosti. Menim pa, da mi ni treba omenjati še posebej, da mora poznati v prirodopisnem oziru domači šolski okoliš najbolje učitelj sam;

zakaj, če nima v tem oziru temeljitega in preglednega znanja, je ves njegov trud zaman. Tu je treba biologije, a biologije si ni mogoče misliti brez temeljitega znanja. Vem, da vse prirodopisne snovi ne more obvladati vsak učitelj, a vsak učitelj bi moral obvladati prirodopisno snov domačega okoliša, ako hoče ustreči novodobni pedagoški zahtevi.

e) *Prirodoslovje*. Za prirodoslovje pa nam nudijo orodje, stroji, kemija in prirodne sile domačega šolskega okoliša toliko snovi, da je tekom šolske dobe ne izčrpamo izlepa. A če smo jo izčrpali, smo ustvarili tudi podlago za nadaljno samostojno izobrazbo. In samo to je namen ljudske šole v vsakem, a še posebno v realnem oziru. Ume se, da se je treba tudi ob naštetih snovi ozirati povsod in predvsem na življenske potrebe domačega okoliša in na individualnost učencev.

4. Ročnosti.

a) *Pisanje*. Končam svoje poročilo z ročnostmi. Ob njih se ne bodem mudil dolgo. Izpregovoriti hočem samo nekoliko besedi.

Sporodno s početnimi govornimi vajami, se naj vrše početne pisne vaje. Vse finese v tem oziru se naj opuste. S finesami izgubimo samo čas. Pisati pa se naj začne takoj s tinto na popir; zakaj nikjer ne zahtevajo življenske razmere pisanja na tablice. Sicer pa zahtevajo to tudi zdravstveni oziri. Tudi so vsi pomisleki proti tinti in popirju neutemeljeni. To trdim iz prepričanja; zakaj, kar se posreči v tem oziru enemu, se mora posrečiti tudi drugim. Kar se pa tiče lepopisja samega, sem mnenja, da si želi večina od svoje šole lepe pisave. Ljudstvo je pač tako, da mu je do lepe pisave več, nego pa mu je do pravilne. Saj je znano, da sodi ljudstvo po lepi pisavi celo z možnosti učiteljev. Lepa pisava pa e po mojem mnenju enakomerna in razločna pisava. To se naj vadi pri vseh pismenih izdelkih in dovoljen uspeh ne more izostati. Ob lepopisju pa bi rad opozoril še na nekaj in t. j., da se naj otrok ne muči vso šolsko dobo s samimi lepopisnimi vajami v lepopisne zvezke, temveč da se jih naj ob ti priliki seznani tudi z zunanjo obliko poštnih in železničnih tiskovin. Taka izpremena donese zanimanje, z zanimanjem veselje in z veseljem tudi — lepoto. Ob lepopisju pa se naj posveti tudi imenu učencev vso pozornost. Vadi se jih naj dostikrat in na različen popir podpisovati ime. Opozori se jih naj tudi na to, kako sramotno je za onega, ki se niti podpisati ne zna.

b) *Risanje*. Kar sem povedal o prostem spisju, velja tudi za risanje. Tudi risanje je eden izmed onih ljudskošolskih predmetov, ob katerem smo začeli individualnost domačega šolskega okoliša upoštevati najprej. Saj snovi za risanje nam nudi vsak šolski okoliš dovolj. Orodje, cvetice, rastline in živali nam nudijo snovi dovolj. Podavajo pa se naj ob tem res slike iz domačega življenja in sicer, če le mogoče, plastično.

Same črte so mrtva stvar, ki oživi šele ob plastiki barv. Poleg tega se naj po mojem mnenju upoštevajo povsod tudi take reči, ki jih je treba tuintam zaradi natančnejše izvršitve rokodelcem dotičnega okoliša. Dobri so v tem oziru tudi preprosti načrti za stavbe. Kar se pa tiče ornametike, bi jaz upošteval samo ono, ki nam jo nudijo noše, posode in končnice — panjev.

c) *P e t j e*. Nič manj važno, nego pisanje in risanje, je petje. V petju uzrem jaz višek individualnosti vsakega kraja. Ume se, da mislim ob tem na narodno in ponarodelo pesem. Komu še ni zadonela na uho ob poletnih nočeh melodijozna, v srce segajoča narodna pesem? — In kdo je ni gojil v šoli že dosedaj z vso vnemo? — Saj dolžnost naša je, da skrbimo, da ostanejo vse narodne in ponarodele pesmi, ki so se udomačile za vedno, t. j. od roda do roda. Saj lepa narodna pesem je najboljša obramba proti tujim kvantom brez duše, brez srca in ki donesejo poleg npravne pokvarjenosti tudi sirovost, ki dirne izobraženega človeka tako nekam neprijetno.

d) *R o č n a d e l a*. Ob ročnih delih so mi v mislih predvsem deška ročna dela. V poštev pridejo ob teh posebno domače potrebe. Če je v šolskem okolišu razvito slamninarstvo, zakaj bi se ne posvetilo tudi temu nekoliko pozornosti! — Morda pa je razvita v šolskem okolišu industrija sirarstva, rešetarstva, suhe robe, pletarstva? — Vsemu temu mora posvečati tudi domača šola svojo pozornost — do g o t o v e m e j e. Med taka in podobna ročna dela bi jaz uvrstil tudi dela z ozirom na sadjarstvo, vinarstvo in čebelarstvo; zakaj ni ga skoraj kraja, v katerem bi ne prišla ena izmed ravnokar naštetih panog v poštev. Najprej našteta so bolj industrialnega pomena in pridejo bolj v industrialnih krajih v poštev; ta pa so kmetiškega pomena in zaraditega so skoraj važnejša od prvih.

e) *T e l o v a d b a*. Telovadba pa je jako kočljiva točka. Vsak je drugega mnenja. Jaz trdim, da naj stori v tem oziru vsaka šola svojo dolžnost. Mestni in tržki otroci morajo telovaditi iz zdravstvenih ozirov. Naši kmetiški otroci pa telovadijo dovolj doma pri delu in pa na poti v šolo in iz šole. Zaradi gibanja nam pri njih ni treba biti v skrbeh. Ne morem pa ob tem utajiti dejstva, da je treba v šolah na kmetih telovadbe, ki se ozira na etični in estetični moment, in ki upošteva ob teh še posebno zdravstveni moment. Ob taki telovadbi ne pride toliko v poštev gibanje, nego pa pouk. In pouka je treba tu obilo! — Poleg pouka pa rodi konsekvence v tem oziru najboljše sadove. In konsekvence je treba! — Le potom konsekvence preide tozadevni pouk otrokom v kri in meso. V kri in meso pa morajo preiti ti nauki otrokom, da se ognemo sodbi lajikov o šoli in učiteljstvu. Lajiki sodijo najraje ob tem, kar vidiijo na z u n a j. Drugače tudi biti ne more. Dušeslovec ni

vsak. Skrb vsakega dušeslovca pa bodi, da kaže duša svojo lepoto na zunaj potom telesa. Da pa dosežemo vse to še najlaže potem primernih telovadnih iger, se ume samoobsebi. Saj se je o važnosti telovadnih iger pisalo že po različnih pedagoških časopisih dovolj.

Umetnost pa ljudska šola.

Na občnem zboru Učiteljskega društva za šolski okraj Kranj dne 2. junija l. 1910. predaval profesor Makso Pirnat.

(Konec.)

b) Umetna pesem.

Krasni večer, krasna noč! To je tisti večer pred praznikom svetega Janeza Krstnika. Večer poln svečanosti, poln bajnih skrivnosti! Tedaj zagore po dolinah in gričih, da, celo po planinah mali in veliki ognji. Spominjajo nas na mogočne grmade, ki so jih po visokih hribih z obsežnim razgledom zažigali v starih časih in naznanjali z njimi, da je pridrl Turek v deželo. Ti ognji so celo spomin na ono davno dobo, ko so bili naši očetje še pogani pa so o Kresu zažigali mogočne ognje na čast najvišjemu, namreč solnčnemu bogu. Svečan in skrivnosten je kresni večer. Potoki tako bujno žubore, drevesa v gozdu tako čudno šoleste. Praprotni cvete to noč in srečen je tisti, ki nabere njega semena ob pravi uri. Odpre mu pot do zakladov, do sreče, tako pripovedujejo. S praprotjo so okrasili ljudje svoje hiše; praprotni so zataknili za okna, obesili so jo na vrata, celo po strehi so jo nastlali. To je že stara navada. Mnogo zanimivih običajev in šeg tega večera pa je že izginilo in se poizgubilo. Tako so časih kres zažigali z raznimi obredi, skakali čez ogenj, prepevali ob njem. Danes je to večinoma minulo. A vkljub temu je še vedno ohranil kresni večer za nas nekaj mikavnega, zanimivega, da, nekaj skrivnostnega. Lahko bi še na dolgo in na široko opisavali kresni večer. A tako točno in mično bi ga ne mogli naslikati, kakor je to storil nadarjeni slovenski pesnik Murn - Aleksander v svoji pesni:

Šent - Janževo.

Na nebu zvezde se prižigajo,
Kresnice iz lesov se dvigajo
v poletno noč.

Studenci tiho se pregibljejo,
kot v sanjah praprotni se zibljejo
v poletno noč.

Cvetov zdaj čas in čudnih je semen,
vse polno gleda vejic iz slemen
v poletno noč.

Vse polno gleda vejic mi iz koč,
obstal tam sveti Janez je, gredoč
v poletno noč.

Obstal tam sveti Janez je gredoč,
do rane zore še kresnikujoč . . .
in vso to noč !

Pesnik nam je podal mojstrsko sliko kresnega večera. In prav to je moč umetnega pesnika, da nam zna narisati razne, tudi najbolj vsakdanje stvari na tako izviren in zanimiv način, da se mu moramo čuditi in da nehote vzkliknemo: saj sem tudi jaz to in to videl, to in to doživel, a bil sem kakor slep, pa nisem videl in nisem mislil in nisem čutil tega, kar mi je pesnik povedal v svoji pesmi, da je on videl, mislil, čutil. V tem se razlikuje pesnik od nas navadnih ljudi. On opazuje življenje z bistrim očesom, njegovo srce je mehko, občutljivo, njegova domišljija bujna. In tako mu je mogoče, da riše in slika naše življenje tako živo, tako resnično, tako mojstrsko, da nam sega njegova pesem globoko v srce.

Lepe umetne pesmi nam služijo navadno za naše čtivo. Še bolj pa pride pesem do veljave in še večji je njen učinek, ako se je točno naučimo na pamet in jo skušamo dovršeno *p r e d a v a t i* (deklamovati). Seveda se ne bom vseh pesmi vprek učil na pamet. V ta namen izberem le posebno lepe, po obliki in vsebini mojstrsko dovršene pesmotvore naših najboljših pesnikov. Predavanje je umetnost. Do vsake umetnosti pa se povzpremo le po mnogem trudu in naporu, tako tudi do umetnosti lepega predavanja.

Učitelj naj nikdar ne zamudi prilike, da ne bi opozarjal učencev, naj se lepih pesmi, krajših in daljših, uče na izust in naj jih skušajo predavati. Seveda bo izpočetka trdo šlo in predavanje bo izgledalo res čisto šablonsko, ali recimo „šolsko“, kar imamo priliko tolikokrat slišati. Pa trdna volja, tako pri učencu kakor pri učitelju, premaga vse ovire. Zmožnejši učenci bodo radi šli na delo, potegnili bodo za sabo tudi manj nadarjene. In vsa šola bo imela od takih predavanj lep duševni užitek, ki bo obilo poplačalo vse težave in trude. Mladina bo kmalu spoznala sama, da je mična pesem, spretno predavana, res nekaj vredna; spoznala bode, da leži tudi kakor v kiparstvu, v slikarstvu, v pesništvu, v petju, tako tudi v predavanju prava umetnost in velika lepota.

Učitelj tudi ne bo pozabil pristaviti, da je umetna kakor narodna pesem šele tedaj izpolnila vso svojo nalogo, ako je našla svojega pevca, ki ji je preskrbel primeren napev. In vestni učitelj ne bo, zlasti na višji

stopinji, zanemarjal petja prikladnih umetnih pesmi. S pametnim postopanjem in neutrudljivo stanovitnostjo bo vzgojil v šoli vrle pevce, ki mu bodo delali pozneje čast, ki mu bodo pa tudi v življenju vedeli iskreno zahvalo, da jim je odprl vrata v večnolepo kraljestvo glasbe, katero smatra veliki Nemec Humboldt za višek vse umetnosti in za podlago vse naobrazbe.

c) P r o z a.

Kaj ume ustvariti resnični pesnik iz navadne, vsakdanje snovi, priča Murnova-Aleksandrovega ljubka pesem „Šent-Janževo.“ Prav tako poseže pisatelj, ki je po svoje tudi pesnik, po prizoru iz življenja, ki sam na sebi ne zbudi naše pozornosti; malomarno gremo mimo njega. Pisatelj pa se zaglobi v ta prizor, objame ga takorekoč z vso dušo, navda ga s svojimi mislimi, čuvstvi, poživi ga s svojo srčno krvjo. V delavnici njegovega globokega duha se spremenijo oni vsakdanji prizori v nekaj posebnega, pisatelj ga ožari s časom svoji umetnosti. Pa berimo sedaj, kar je napisal pisatelj. Ne moremo se načuditi njegovi spretnosti, kako zna iz navadne stvari ustvariti delo, ki nas ne pusti malomarnih in brezbriznih, ampak nam seže v dušo.

Mlad mož se vrača iz tujine v domač kraj. To je vsakdanja stvar, navaden dogodek. Kaj pa more iz take, navidezno suhoparne stvari napraviti pisatelj, naj bere globoko občuten članek, ki ga je napisal naš mojster Jožef Jurčič. Glasi se:

V r n i t e v v d o m a č i j o.

Mlad mož peš korači po stezi. Sneg je pobelil brda in ravni, drevje in grmovje. Mrak se dela, nobene sape, nobenega glasu ni okrog; le njegova počasna, trudna stopinja drobi na pol zmrzli sneg, enakomerno škripanje se mu glasi pod nogami. Mnogo let je bil popotnik na tujem, mnogo let ni spal v domači hiši, kjer se je rodil, kjer je zrasel, na postelji, ki jo je skrbna mati, stara ženica, postlala. Videl je dokaj sveta, velikanska mesta, skušal in spoznal rod, ki po njih prebiva, njegove napake in grehe, velikost in malost človeškega srca in uma, vzvišenost in propast njegovo. Ali sreče, prave sreče ni bilo zanj nikjer, nikjer tiste zadovoljnosti, ki jo je čutil nekda v otročjih letih pod slamnato streho rojstnega doma. In zdaj se vrača domu.

Dospe gori do vrha ter se ustavi na poti. Pred njim je dolina, bel plašč je čez njo pregrnen; in sredi doline stoji mala hiša na samem, njegova rojstna hiša. Dobro mu je znan nizki zid, znano mu je malo okence na katero naslonjen je v poletnih večerih, gledaje v zvezdato nebo, molil večerno molitev, znana mu je stara jablana in kamenita miza v njeni senci, kjer je nekda po zimi snežene cerkve zidal; znan mu je klanček za skednjem, kjer se je s svojimi tovariši vozil na sančicah, hlev,

kjer so bile krave in voli nekdanji njegovi tovariši na paši. O tačas mu je bila ta mala domačija svet, in v tem vesoljnem svetu vse lepo!

Dim se dviga izpod strehe, tanek curek sivega dima, ki se kroži in vali kvišku, trga in zopet sprijemlje, naposled pak razgublja med modre oblake — podoba našega žinljenja. In spomini iz otročjih let obhajajo potnika, podobe se mu stvarijo v duhu. Vidi staro mater za družino skrbečo pred ognjiščem, kako zamišljeno roke pod pazduho na križ drži in v ogenj zre in kuha; skrivno jej solza igra v trepalnicah, misli nanj, ki ga dolgo ni bilo, ki jo je pozabil med tujim svetom. In „oče stari, moder mož“, mož trde skorje pa dobrega zrna, menda ravno živini poklada, števili, če bode kaj zmanjkalo klaje na zimo, števili, kedaj bo živine za eno tele več, kedaj bodo voliči na prodaj. Sestrico pak si misli v hiši na klopi pred kolovratom sedečo, kako pridno prede in marsikaj ugiblje v mladi glavi. Tako si domišlja potnik, naglo se spusti navzdol. Neznano hrepenenje se ga polasti, da bi brž videl svoje ljube z oči v oči, da bi od blizu videl in nagledal se znanih krajev prve mladosti.

Ubogi človek! Na um mu ne pride, da so leta tekla hitro, da je bela žena smrt tudi v samotno kočjo potrkala in jo izpraznila, da bode namestu znanih morda tuje obraze neznancev srečal.

Tako obdela pisatelj navaden prizor. Iz vsakdanjih dogodkov v življenju ustvari celoto, povest, roman itd. In kako vplivajo na bralca taka večja dela! Pretresajo mu srce pa ga zopet napolnjujejo z veseljem, blaže in vedre mu dušo, nudijo mu pravo duševno zabavo in naslado. Ko odloži čitatelj tako lepo delo iz rok, ve odkrito hvalo pisatelju umetniku, kateremu se je pustil voditi kakor se pusti voditi dete skrbni materi.

Razborit učitelj bo budil v mladini veselje do čitanja res umetniških prozaičnih del. Začel bo z manjšimi sestavki, nadaljeval z daljšimi in pripravil učence do tega, da bodo radi posegali po obsežnejših pripovednih delih. Tako jim je previdno in modro rezal kruh istinite duševne zabave. Pripovedna knjiga bo postala gojencu zvesta prijateljica in spremljevalka, izobraževalka in svetovalka. In nikdar ne bo izgubil veselja do prave pripovedniške umetnosti, v katere boljših delih je toliko, toliko lepote, blažila in bodrila, toliko življenske modrosti.

IV. Telovadba.

Vojaki v vasi! To vam je dogodek! Kako jih gleda staro in mlado. Kako jih vse občuduje. Na konju je prijezdil pred četo častnik, kakor vlit v eno telo s svojim vrancem. Za njim pa je prikorakala dolga, dolga vrsta vojakov, zanimivo je bilo opazovati, kako se je vila ta vrsta iz daljave po cesti. Ko dospo v vas, gibčno poskoči častnik s konja, da ukaže in naenkrat se četa v lepem redu porazgubi po vasi in si poišče

svoja nočišča. In drugo jutro! Na klic trobente so mahoma vojaki skupaj, častnik skoči ročno na vranca in vrsta vojakov se začne že tako lepo viti iz vasi po cesti naprej, v drugo vas.

Telovadci v vasi! Na prostornem travniku ob vasi prirede javno telovadbo. Staro in mlado grne venkaj. Kako znajo visoko in daleč skakati, kako vratolomno se vzpenjati na obroč, gibati se semintja na metre široko in se zopet v smelem skoku spuščati na tla. Zanimiva je telovadba na orodju, prav tako zanimive so tudi proste vaje. Neštevilne vrste čilih mladeničev stoje pred tabo, mladenič je od mladeniča do pičice enako oddaljen, pa se začno gibati na desno in na levo, sklanjati se naprej in nazaj, padati na tla in zopet vstajati, mahati z banderci in kiji. Vse gre v lepem redu. Kakor bi imel načelnik vsakega posameznega telovadca na vrvi!

Na nikogar pa ne napravi dohod junaških vojakov ali proizvajanje spretnih telovadcev takega vtiska kakor na mladino. Kar sami od sebe se zbero dečki skupaj in skušajo korakati kakor vojaki in po svojih močeh posnemati telovadce. Kakor bi se bila moška mladina naenkrat vsa izpremenila. Dosedanje igre in otročarije dečkom niso več mari, vsi hočejo biti vojaki in telovadci.

Novo življenje je zavladalo med dečki. Sedaj je preugodna prilika, da vmes poseže učitelj z veščo roko. Ker naše ljudske šole navadno nimajo telovadnic — in to je velika njih hiba — bo ob primernem času gojil telovadbo pod milim nebom, morda na šolskem vrtu, morda na bližnjem travniku, morda na sosedovem dvorišču. Prostor bo že našel, če bo le hotel. In nekaj telovadnega orodja se bo dalo tudi preskrbeti. Res da se mladina telovadi že pri delu, zlasti mladina na kmetih. A pameten učitelj jo bo znal vneti tudi za pravo telovadbo, kjer se tako lepo razvija in krepi in uri vse telo, ne le posamezni udje. Dečki bodo upoštevali modro besedo svojega učitelja, prišli bodo kmalu do spoznanja, da je telovadba res nekaj potrebnega, zdravega, koristnega, uvideli bodo pa tudi sami od sebe, da ima telovadba na sebi nekaj lepega, nekaj umetniškolepega. In to poslednje spoznanje bo največ vredno.

Vpliv in blagoslov telovadbe se bo kmalu, pokazal. Dečki — telovadci in dečki netelovadci. Kaka razlika. Prvi znajo nekako samozavestno, nekako moško, gibčno in lično nastopati, prikupljivo in vljudno se obnašati. Kakšen revež pa je deček netelovadec! Nerođen, neokreten, nesamostojen, počasen, mevža skozinskoz. To razliko bodo kmalu vsi opazili in krog telovadcev se bo večal in bo rasel neprestano. Seveda bo učitelj vedno povdarjal, da mora pravi telovadec družiti z zunanjo telesno gibčnostjo tudi razne notranje duševne vrline. Pravi telovadec ne pozna sirovosti niti v besedi niti v dejanju, on ni razsajač, ne razgrajač, ne pijanec;

njegovo istinito stremljenje je in ostane, da poleg telesa izобрази tudi svoje srce in izbistri svoj razum.

Učitelj! Ne omalovažuj telovadbe in njenega velikega vpliva, ki ga ima ne le samo na telo, temveč tudi, in v prvi vrsti, na duha, na značaj. Goji telovadbo, če še v tako malem obsegu in okviru, če še s tako skromnimi sredstvi, mladina ti ne bo pozabila te usluge! V najlepše zadoščenje in povračilo truda ti bodo lepi uspehi, ki se bodo kmalu pokazali pri tvojih telovadcih na telesu in na — duhu.

* * *

Tako in enako bo buditel razumen učitelj v svoji mali, a mladi in za vse lepo dovezetni in sprejemljivi državi razum, veselje in ljubezen do umetnosti, ki se nam razodeva v kipu, v sliki, v pesmi, v petju, v predavanju, v telovadbi. Razvijal ne bo nikake teorije o umetnosti in njeni lepoti. Kar mimogrede bo vrgel primerno, preprosto, lahko umljivo opazko o tej ali oni panogi umetnosti med svojo mlado družinico. In mladina bo hvaležno sprejela take opazke in jih uvaževala.

Gojenci takega učitelja si bodo znali z umetnostjo olepšati in posladiti svoje življenje; vsak po svoji moči, vsak po danih razmerah. Marsikak vesel trenutek, poln sreče in blaženosti vreden več, nego vreče zlata in srebra in bankovcev.

Umetnost pa jih bo vodila k izviru vse umetnosti, k veliki naši učiteljici, k edino pravi voditeljici — k naravi. In čimbolj se bodo spojili z naravo, čim tesneje jih bo ona prižela na svoje naročje, tem srečnejši bodo. To pa je naša prva naloga na svetu; ustvariti si kolikor mogoče najbolj srečno življenje. Seveda: popolne sreče tu ne dosežemo; življenje prinaša več slabega nego dobrega. A naše geslo bodi: krepko prenašajmo bridkosti in neprijetnosti, pozabimo nanje, oklenimo pa se z vso dušo, kar nam nudi življenje dobrega, veselega. In ni ga človeka, pa naj bo še tako nesrečen, da ne bi imel vsaj nekaj veselih trenutkov, veselih spominov. Skratka: ravnajmo se po zlatih besedah, katere je zapisal naš nesmrtni Simon Jenko:

Žalosti se znebi,
predno dan ugasne,
al' spomin ohrani
na trenutke jasne!

Vsak more torej kolikor toliko srečno in zadovoljno živeti, ako le hoče. In ako zna biti srečen in zadovoljen sam, bo prinašal tudi srečo in zadovoljnost med one, s katerimi živi skupaj.

Čujmo, kaj pravi slavni profesor Dubois. On piše na koncu prekrasne svoje knjige „Samovzgoja“ približno takole: „Časih so ljudi delili v bogate in revne, v imenitne in neimenitne, v učene in neučene; mi

pa jih hočemo deliti v take, ki prinašajo človeški družbi srečo, in pa take, ki prinašajo človeški družbi nesrečo.“ Pametna, modra beseda.

Skušajmo vsak po svoje osrečavati človeško družbo. Potem ni zgrešen poklic našega življenja. In naš spomin bo blagoslovljen!

Učitelj! Kako hočeš osrečiti svoje učence! Da jih vrlo izobrazuješ! Dobro. Nikdar pa ne pozabi, da je tvoja naloga, otroke tudi oplemeniti, vzgojiti. In pri vzgoji smatraj za svojo važno dolžnost, da cepiš v mlada srca veselje in ljubezen do tiste čudovite device, v katere okrilju ni žalosti, skrbi in nesreče, temveč pravo veselje in istinita sreča. Ime tej devici pa je: umetnost. Dosegel si svoj namen, ako si le enega izmed svojih učencev pripravil do tega, da bo našel svojo srečo in zadovoljnost v umetnosti. In ta ti bo hvaležen, vesel bo užival življenje, sladil bo življenje tudi drugim, in navdušen bo popeval z Goethejevim „Türmer“-jem:

Zum Sehen geboren,
zum Schauen bestellt,
dem Turme geschworen,
gefällt mir die Welt.

Ich blick' in die Ferne,
ich seh' in der Näh
den Mond und die Sterne,
den Wald und das Reh.

So seh ich in allen
die ewige Zier,
und wie mir's gefallen,
gefall' ich auch mir.

Ihr glücklichen Augen,
was je ihr gesehen,
es sei, wie es wolle,
es war doch so schön!

Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju.

Po raznih virih sestavil Ante Beg.

(Dalje.)

Iz *Železne Kaple* je došel „Učit. Tovarišu“ popravek, da ni res, da bi se v šoli le nemško učilo, temveč se šele v 4. mesecu drugega šolskega leta začne tudi nemško brati in pisati, ker so med 50 učenci

bili tudi 4 Nemci. Tržani so izročili župniku prošnjo, naj bi se tudi v 2. šolskem letu bolj negovala slovenščina.

Župnik Jarnik iz Blatograda se je pritoževal, da je v šoli vse nemško, dasi so bile do leta 1863. v cerkvi še slovenske pridige. Ko so leta 1865. upeljali novega župnika, so mu rekli, da je v župniji vse nemško. Takoj prvi dan pa sta prinesla mož in žena otroka h krstu in na župnikov nemški nagovor odgovorila: „Niks dajč, laj vindiš“.

Šematizem za leto 1863/64. izkazuje šolski obisk po dekanijah. Edino v Zgor. Ziljski dolini (nemška) je hodilo v šolo več otrok kakor jih je bilo dolžnih hoditi. V ostalih nemških dekanijah je obiskovalo šolo 58—98%, dočim je v slovenskih dekanijah Spod. Rož, Pliberk, Tinje, Velikovec, Spod. Dravograd, Dobrlavas obiskovalo šolo jedva polovica šoloobveznih otrok. To je bila posledica nemških šol, do katerih slovensko ljudstvo ni imelo zaupanja.

V Borovljah so otvorili novo šolsko poslopje. Slavnostni govor je imel župan Just, in sicer je govoril le slovensko. Šola je bila še vedno slovenska, dasi so si nemškutarji silno prizadevali upeljati nemški pouk, čemur pa sta se uspešno upirala župan in dekan. Učitelj Perkovnik je pridno gojil slovensko petje. Vendar je seme učitelja Sommerja začelo pešati. Za njegovega časa so Borovljani sloveli s svojo slovensko šolo in s slovenskimi pevci. Boroveljski dečki so bili v celovških šolah najboljši v slovenskem jeziku.

Slov. Plajberg je bila edina občina, ki je zahtevala in tudi dobivala vse postave, tiskovine in zapisnike v slovenskem jeziku.

V Selah je imel župnik samo slovenski pouk v šoli.

V Žihpolju je nekdanji župnik ponemčil cerkev, šolo in ljudstvo. Nahujskal je občinsko predstojništvo, da je zahtevalo nemški pouk, a prošnja ni bila uslišana ter se je v šoli še vedno poučevalo najprej slovensko, potem šele nemško.

Istotako je imela Kotmaravas župnike, ki so nemškutarili v cerkvi in šoli. Na bolje sta obrnila župnik dr. Müller in narodni učitelj Belčnik.

Bilčavas je bila do leta 1864. brez šole, šele župnik Gradišnik je začel zbirati dvakrat na teden otroke k slovenskemu pouku.

V Kanalski dolini, in sicer v Lipalji vasi, Ukvah in Žabnicah so se dosegali v šolah lepi uspehi v materinem jeziku, dasi so poleti odšli otroci na planine. Zato so se upeljale pozimi večerne šole.

Leta 1865. je bilo na celovski gimnaziji 290 Nemcev in 96 Slovencev, na realki pa 176 Nemcev in 36 Slovencev. Slovenščina je bila v letopisu skrita v kotičku prostovoljnih predmetov. Slovenska imena dijakov so bila pisana v nemškem pravopisu. — V celovškem bogoslovju je bilo 26 Nemcev in 23 Slovencev, 8 Nemcev se je tudi slovensko učilo.

Celovška čitalnica je razglasila, da se poučuje brezplačno slovenščina v dveh oddelkih. Prijavila sta se le 2 uradnika deželne vlade. Nemec *G e b e l l*, bivši namestniški svetnik na Ogrskem, se je naučil slovensko tako dobro, da je priobčil v „Slov. Glasniku“ svojo slovensko pesem. Ta pesem se je imenovala „Ob jezeru“ in se glasila:

Jezero zdaj šumlja, zdaj tiho plivka;
Trepetaje stoji na bregu roža
In rudé se gleda v valéh stoterno
Svojo podobo.
Jezera tihe misli so valovi,
Sladke jezera pesmi so valovi,
Misli in pesmi nosijo vse le lepo
Njeno podobo.

V *K a n a l s k i* dolini so bile v začetku 18. stoletja 3 slovensko-nemške šole, v 50. letih jih je bilo 5, leta 1865. pa zopet samo 3. Leta je grajal naborješki župnik *M a j e r*, poznejši krški škof, žabniško šolo, da se uči preveč slovensko, katerega jezika otroci žive dni ne potrebujejo, ker so v tem jeziku le nekatere molitvene knjige.

O *B r n c i* se je čitala britka pritožba, da imajo v šoli le nemški „Fibel“, da vse nemškutari, ne prihaja v župnijo noben slovenski časopis, ni uda pri Mohorjevi družbi, fantje pojo le nemške pesmi o „tajčlandu“. „tajčes herc“ in „tajče traje“. Toda kaka nemščina se je učila v šoli, o tem je pričal napis na križu pri mostu proti Ločilu: „O du gutter Krist gedenke auf Gott das Fier dich gestorben Ist; wan du Ferpa gehen — Birst also bette ein Fater Unser Fir sich selbst. und Auh Fir die arme sellen Im Feg Feüer Amen.“

V *L o č a h* je iskreni rodoljub učitelj *J a n e z Č e r n u t* učil popolnoma v narodnem duhu.

V *M a l o š č a h* so po smrti nadučitelja *S. Vigeleta* skušali nemškutari s pomočjo župana odpraviti slovenščino iz šole. Deželna vlada na nemške prošnje ni ničesar odgovorila, zato se je leta 1865. še vedno poučevalo na narodni podlagi. Naskrivaj pa so nemškutarski učitelji še vedno ruvali proti slovenščini v šoli. Šlebenjski župnik *Jos. Mišič* je govoril v šoli čisto slovenščino ter vzpodbujal učence, naj se uče materni jezik. Sploh je bila takrat narodna zavest v tem kraju razvita. Ustanovili so si „Slovensko družbo“ (čitalnico). Župan *Jan. P e k i č*, prednik sedanjega voditelja nemškutarjev v Stobici, je bil zavzet za slovensko stvar ter je le obžaloval, da ni znal slovensko pisati. Učil pa se je iz slovenskih časopisov. Na občinsko pisarno je dal napraviti slovenski napis na jezo nemškutarjem. (Danes je napis le nemški.)

V *K a p l i* je bilo v cerkvi in šoli vse slovensko. Učitelj je bil vnet rodoljub *Jos. K a t n i k*.

Istotako je bilo v Libeličah v cerkvi in šoli vse slovensko ter je bilo prebivalstvo sploh zelo narodno zavedno. Učitelj je bil vnet rodoljub Valentinič.

V Vrbi so na predlog učitelja Lesjaka iz Lipe (prednik današnjega zagrizenega učitelja in župana v Kostanjah) odklonili prosilca za učiteljsko službo v Kostanjah, ker je bil Nemec, češ, za našo slovensko deco mora biti učitelj le Slovenec.

V Spod. Dravogradu so si duhovniki prizadevali, da odpravijo jutranje nemške pridige, ker edini kovač v trgu ni znal slovensko. Zato se je tudi v šoli učilo slovensko in nemško. Neki dopisnik je ogorčeno vpraševal ali so nemške pridige upravičene, ko se v Labodu, kjer je 100krat več Slovencev kot v Spod. Dravogradu Nemcev, le evangelij prebere slovensko.

Prošnje za nemški pouk so poslale občine Bekštanj, Grabštanj, Trušnje in Ukve. Ministrstvo je odgovorilo, da mora biti prvi pouk slovenski, krščanski nauk pa le slovenski, kakor je v cerkvah.

Za poročevalca pri mestni oblasti v Celovcu je bil izvoljen sodnik Bratuš iz Loža, ker je znal slovensko.

V celovski okolici se je še v vseh cerkvah le slovensko pridigovalo. Da se je okolica čimdalje bolj ponemčevala, bilo je krivo to, ker vse te župnije (Št. Jurij, Št. Peter, Št. Rupert) niso imele lastnih šol, temveč so hodili otroci v Celovec v šolo, ker so se slovenščine odvadili ter se je začeli sramovati. Zato si je že pokojni Rudmaš zaman prizadeval, da bi se za okolico v velikovškem predmestju ustanovila šola, v začetku v materinem jeziku.

V Prevaljih so pri izpitu peli otroci le nemško. Dekan je izpraševal slovensko, in ako so mu pri katerem otroku rekli, da se je nemško učil, je zavrnil: „Muß ja auch windisch kennen“. — V Guštanju je bilo v šoli vse nemško. (Danes je vsaj toliko bolje, da ima okolica utrakvistično šolo.)

V Bistrici pri Pliberku se je župan Kraut trudil, da se je slovenščina visoko cenila v šoli in uradih. Izposloval je slovenske davčne knjižice ter omislil slovenski občinski pečat.

V Pliberku je okrajni predstojnik Wolf pozdravil škofa s slovensko napitnico.

V celi Podjurski dolini so bile šole na narodni podlagi. Celo v Dobrli vasi, kjer je bilo nekdanje gnezdo nemškutarije, se je učila slovenščina tudi v 4. razredu, zato so pošiljali Nemci iz Labodske doline in iz Kotarč v to šolo svoje otroke, da so se naučili slovensko.

V Porečah so dobili za učitelja zavednega Slovenca Serajnika. Razen graščinskega oskrbnika in par krčmarjev so bili vsi prebivalci Slovenci, vendar so hoteli vpeljati nemške pridige, kar pa se jim ni posrečilo.

Na Bholici (Sv. Martin) je bilo v cerkvi še vse slovensko, v šoli pa vse nemško.

V Podkloštru so še vedno imeli za učitelja trdega Nemca. Župan Grom je bil Slovencem naklonjen ter ni hotel podpirati prošnje, da bi se v Vratah le nemško učilo. Krščanski nauk se je učil v Podkloštru le slovensko, tudi v cerkvi je bilo le 7 nemških pridige v letu.

V Vetrinju, Hodižah in Škofičah, kjer so bili dolga leta nemški župniki, se je spreobrnilo na bolje. V šolah se je učilo najprej slovensko, tudi slovenske pesmi. V Vetrinju so prenehale nemške pridige.

V Lipici, kjer je ustanovila gofica Hölldorf nemško šolo, so pri izpitu peli otroci „Kje so moje rožice“ in slovensko cesarsko pesem.

V Rudi se je za slovenščino trudil učitelj Pintar. Na strani sta mu stala rodoljubni župan Mlačnik in krajni šolski ogleda Klepernik.

Občina Železna Kapla je prosila za slovenske deželne zakonike ter jih tudi dobila.

Pri škofijskih vizitacijah po Ziljski dolini je škof Wiery povsod v cerkvi in šoli izpraševal le slovensko, tudi na birmske listke je dal natisniti slovenske molitve. V Vratah je župan prosil škofa, naj bi se opustil slovenski pouk, a škof mu je odgovoril: „Nauk se mora vedno začeti v materinem jeziku, pri slovenskih otrokih torej slovensko. Materni jezik se ne sme zasmehovati. Jaz sem rojen Nemec, pa sem se tako pravilno slovensko naučil, da sem v celovškem bogoslovju slovenske bogoslovce slovensko učil“. V Gorjah je zato župnik Mat. Majar v svojem nagovoru na škofa naglašal: „Najbolj se Vas naši župljani veselijo, ker vedo, da slovenščino dobro razumete“. Slavoloki so bili v narodnih barvah, s stolpa sta viseli dve trobojnici.

Leta 1866. se je v glavni šoli v Celovcu obrnilo na bolje. Za Slovence je po vseh razredih bila slovenščina zapovedani predmet. Tudi nemški starši so želeli, naj bi se njihovi otroci učili slovensko. Neki nemški oče je rekel, da bi rad plačal 50 gld. na leto v ta namen. Vodja glavne šole ni znal slovensko, dasi mu je ministrstvo pisмено naznanilo, da ne more postati stalen, ako ne napravi izpita iz slovenščine. Izpita ni napravil, vendar je postal stalen po treh letih.

(Dalje.)

Glose.

Zavržena mladost.

„... In če gledamo nazaj na pot našega življenja . . ., vidimo, da je nekaj, kar se ne da več popraviti, da je zavržena naša mladost, ker niso uporabili naši vzgojitelji onih lačnih, vročih in žejnih let, da bi nas vodili k spoznanju reči, namesto k takozvani „klasični izobrazbi!“ Zavržena je bila naša mladost, ker so nam dajali prav tako nerodno kakor z muko slabotno znanje o Grkih in Rimljanih in o njih jeziku, narobe najožemu stavku vse izobrazbe: da naj se da jedi le temu, ki je lačen! Ko so nam s silo vsiljevali matematiko in fiziko, namesto da bi nas vodili v brezup nevednosti ter nam razvozlagi naše malo vsakdanje življenje, naše dejanje in nehanje in vse, kar je med jutrom in večerom doma, v delavnici, na nebu, na zemlji v tisoč problemov, mučnih osramujočih, razburja-jočih problemov — da pokažejo potem naši želji, da predvsem potrebujemo matematično in mehanično znanje in da nas uče prvega znanstvenega veselja na absolutni pravilnosti tega znanja! Pa da so nas učili le spošto-vanja pred temi znanostmi, pa da so dovolili duši, da bi trepetala v boju in podlegi pa v novem boju z velikim, pred muko, ki je zgodovina stroge znanosti! Šel je preko nas dih gotovega omalovaževanja pravih znanosti v prid historiji, „formalni vzgoji“ in „klasičnosti“! Mi pa smo se dali tako lahko varati! Formalna vzgoja! Ali ne bi lahko kazali na naj-boljše učitelje naših gimnazijev, se smejali ter vpraševali: „Kje pa je tu formalna vzgoja? in če manjka, kako naj jo uče?“ In klasika! Smo se učili, v čem so pravzaprav vzgajali stari svojo mladino? Smo se učili govoriti, kakor so govorili, pisati, kakor so pisali? Smo se vadili vedno v borbi govora, o dialektiki? Smo se navadili, da se gibljemo lepo in ponosno, borimo, mečemo, rokoborimo, kakor so se oni? Smo se učili praktične ascetike vseh grških pedagogov? So nas vadili le v eni antični čednosti, kakor so se vadili stari? Kaj ni manjkalo sploh vse mišljenje o morali v naši vzgoji, in koliko bolj še edino možna kritika, oni strogi in krepki poskusi, živeti v ti ali oni morali? Ali so zbuiali v nas le eno čustvo, ki je bilo starim višje kakor novim? So nam li kazali delitev dneva in življenja in smotre o življenju v antikem duhu? Smo se učili starih jezikov kakor se učimo onih živečih narodov, da jih govorimo, priročno in dobro govorimo? Nikjer pravega znanja, novega premoženja kot dobiček truda polnih let! Znanje samo zato, kaj so znali in premogli ljudje nekdanj! In kakšno znanje! Nič mi ni od leta do leta jasnejše, kakor da je vse grško in antično bitje, kakor tudi leži pred nami tako preprosto in tako svetovno znano, zelo težko razumljivo, komaj pristopno, in da je navadna lahkotnost, s katero govorimo o starih, ali lahkomišelnost ali staro podedovano domišljevanje o brezsmiselnosti. Podobne besede in pojmi nas motijo: za njimi pa leži vedno skrita občutljivost, ki bi morala biti moderni občutljivosti tuja, nerazumljiva ali nerodna. In to so polja, po katerih smo se smeli poditi dečki! Dovolj, storili smo, ko smo bili dečki ter smo dobili skoro zavedno neko mržnjo do starega veka, mržnjo navidezno prevelike zaupljivosti! Tako daleč namreč sega ponosna domiš-ljavost naših klasičnih vzgojiteljev, češ da so v posesti vsega starega, da vplivajo s to domišljavostjo še tudi na gojence, poleg sumnje, da bi

pač mogla osrečevati taka posest, ampak da je ravno dosti dobra za uboge, nore, stare knjižice, muzeje: „Naj le čepe na teh svojih zakladih! So jih pač vredni.“ — S temi tihimi zahrbtnimi mislimi se je končala naša klasična vzgoja. Tega ne moremo več popraviti — na sebi! Pa ne mislimo na se!“

Po besedah razumnega človeka Friderika Nietzscheja.

Književno poročilo.

Kemija in mineralogija za IV. razred gimnazij in realnih gimnazij. Spisal dr. Vladimir Herle, c. kr. gimn. profesor v Kranju. 87 slik, 2 fototipični prilogi, 1 zemljevid. Cena broširani knjigi K 1'80, v platno vezani K 2'20. Strani 110.

Novi učni načrt je med vsemi učnimi predmeti najbolj preosnoval pouk mineralogije v nižji gimnaziji. Poprej so poučevali mineralogijo v III. razredu (drugi tečaj) kot samostojen predmet, po novem učnem načrtu pa je združena s kemijo in pomaknjena v IV. razred (drugi tečaj), tako da tvori njen pouk z mineraloškim poukom v V. razredu (prvi tečaj) nekako celoto. Pisatelj naše učne knjige je velik pomen te preuredbe dobro umel in vrlo upošteval.

Razumevanje mineralogije brez osnovnih kemijskih pojmov je nemogoče. Zato skuša pisatelj učenca najprej s temi seznaniti. Tudi ostala raporedba tvarine se ozira na kemijo (nekovine, kovine — organska kemija). Pisatelj opiše važnejše elemente in njih spojine ter ustavi opis posameznih rudnin vedno na primernem mestu, katero zavzemajo kot kemijske spojine.

Rudnine, posebno važnejše, so očrtane precej natančno. Na ta način je pisatelj prilagodil knjigo učni knjigi dr. L. Poljanca za V. razred (dr. L. Poljanec, Mineralogija in geologija za velike gimnazije). Poljanec obdelava namreč mineralogijo v okvirju geologije. Če bi se bilo treba v V. razredu predolgo baviti s posameznimi rudninami, bi bili posamezni odstavki iz geologije preveč razlagani in učenec bi težko dobil nje celotno sliko. Če pa učenec posamezne rudnine že iz prejšnjega leta dobro pozna, zadostuje tu kratka izpopolnitev in tako stopi zanimivejša geologija — prava pastorka prejšnjih časov — v ospredje in dobi celotno zaokroženo obliko. Zato mislim, da bi se odstavki o sestavljenih kameninah v IV. razredu lahko izpustili, ker so prihodnje leto učencem veliko bolj razumljivi in ker je knjiga z ozirom na kratko učno dobo precej obsežna. Tudi organsko kemijo bo večinoma treba nekoliko skrajšati.

Pri izbiri poskusov, ki nekako oživljajo stvarino in bude zanimanje za predmet je imel prav srečno roko. Izmed množice jih je izbral primeroma malo, ki pa vkljub svoji preprosti dobro pojasnjujejo in ne zahtevajo preveč časa, ki je že itak kratko odmerjen.

Kjer je bila le prilika, se je pisatelj oziral na praktičen pomen vpisanih rudnin v zdravilstvu, poljedelstvu, stavbarstvu itd. Zato bo tudi

nestrokovnjak knjigo čital s pridom in zanimanjem, posebno — ker je pisana v lepem, lahko umljivem jeziku. Gladko teče beseda pisateljeva; piše mično in živahno in povsod sploh zanimive pripombe. Tako nam n. pr. na strani 24 omeni, da je že Leonardo da Vinci vedel, da je zrak pogoj gorenju in viharju; na ta način opozori učenca, da Leonardo ni bil le velikan slikarski mojster, ampak da je bil tudi bister opazovalec in poznavalec prirode. Pod črto postavlja pisatelj mnoge, važne opazke, v katerih deloma razlaga pomen tujih besed, deloma pojasnjuje besedilo nad črto.

Knjigo krasita dve fototipični prilogi Postojnska jama: stebri, stalagmiti, stalaktiti in siga ter Apnenčevo gorovje: Savinjske planine z vrhovi: Baba, Dolgi hrbet. Skuta, Grintavec). Besedilo ponazorjuje poleg tega 87 risb in slik. Po fotografijah posnete slike je vzel večinoma iz ožje homovine, tako: Rezanje šote v okolici Bevk pri Vrhniki, Državne soline v Kopru (Istra), Pisani marmor z okameninami iz Podpeči pri Ljubljani, Most iz betona čez Tavo pri Kranju, Lomljenje živosrebrne rude v idrijskem rudokopu, Šatnica s kondenzatorji v Idriji. Prav je storil pisatelj, da se je v besedilu in v slikah v prvi vrsti oziral na domačo zemljo, zato bo njegova knjiga mikala dijake in širila med njimi poznavanja pa tudi ljubezen do slovenskega sveta. Perorisbe so izdelane preprosto, brez nepotrebnih priveskov in okraskov, vendar okusno in lično ter ovajajo spretnega risarja. Pridejani, skrbno izdelani zemljevid nas seznanja z važnejšimi najdišči rudnin na Kranjskem in v sosednih slovenskih pokrajinah (Južno Koroško, Južno Štajersko in Primorsko).

Nekatere malenkosti, katere je pisatelj v naglici, s katero je moral pisati knjigo, prezrl naj bi v prihodnji popravil; tudi terminološki slovarček, ki že v sedanji obliki prav dobro služi, naj bi mostoma izpopolnil. To pa nikakor ne kazi celotnega vtiska, tako da smemo staviti knjigo bodisi v stvarnem bodisi v didaktičnem oziru med naše najboljše učne knjige. Z upravičenim veseljem moramo poudariti, da je Herletovo delo res naše, domače, slovensko delo. Knjigo je spisal naš domačin in nam podal z njo samostojno delo, ne pa morda, kakor je to pri nas večkrat navada, suhoparno prestavo tujega vzorca. Besedilo, slike, zemljepis, vse to nam priča, da je bila pisatelju prva priga: domovina. Vi vsi, ki hočete pisati učne knjige za slovenske šole, pojdite in tudi tako storite. Dr. Herletu pa iskreno čestitamo, da je tako častno rešil svojo nalogo, in to tembolj, ker ni imel v ta namen nikakega dopusta.

Fran Dolžan — Makso Prinat v Kranju.

Jugoslovanska mladinska književnost.

Jugoslovanska omladinska književnost. Mislimo tu na književnost, ki je pisana za mladino (takozvani mladinski spisi), in na književnost, ki jo producira mladina. Prvo so knjige in perijodični listi, drugo večinoma listi.

Slovenci imamo mladinskih spisov mnogo premalo. Knjižničar srednješolske gimnazijske knjižnice čuti to prav tako občutno kakor deca, ki pogrešajo čtiva; nakupi lahko v s o našo literaturo, kar ji ni čisto preko mej šolske dopustnosti, pa še mu preostaje denarne dotacije; naravno je, da seže tu potem po hrvatski literaturi. Tega nedostatka ne moreta za male otroke povsem popraviti „Zvonček“ in „Vrtec“, za odraslo mladino „Naša Bodočnost“. Bujeje se je v zadnjih letih poostrenih in deloma poglobljenih političnih nasprotij razvila revijalna književnost omladine same („Omladina“, „Zora“); voditelj srednješolske mladine hoče biti „Mentor“. Vse meri na to, da bi nam mladež postala čim prej in čim bolj „politicum“.

Nedostatku književnosti za mladino hoče „Matica Hrvatska“ doskočiti s svojo „Omladinsko knjižnico“, ki jo je zasnovala letos. Sicer je „Hrv.-Pedag. Književni Zbor“, ki odgovarja naši šolski Matici, izdal že več mladinskih spisov (običajno vsako leto eno knjigo), vendar je Matica spoznala, da tudi hrvatska mladinska književnost ne zadošča današnjim zahtevam niti po vsebini niti po obliki, ter se odločila v svoji „Omladinski knjižnici“ izdajati vrsto vzornih spisov z originalnimi umetniškimi ilustracijami in to za zmerno ceno; kot prvi zvezek „Narodne pripovedke“, ilustrovane od Ljube Babiča ml.

Kar se tiče listov za mladino, nam je najbližji „Mladi Hrvat“ (Mesečnik, cena na leto 2 K) — prej se je imenoval „Mladi Istran“ — ki ga urejata in izdajata odlična pisatelja in pesnika Viktor Car Rmin, učitelj v Opatiji in Rihart Katalinić Jeretov, trgovec in književnik v Zadru (rodod Vološčan). Poleg urednika sta temu listu, ki se mu uprava in uredništvo v Opatiji, glavna sotrudnika prof. Josip Mllaković v Sarajevu in Vladimir Nazor, ravnatelj učiteljskega v Kastvu. V banovini izhaja „Pobratim“, ki ga podpira vlada.

Kar se tiče revijalnih omladinskih listov, je imenovati naprednega „Hrv. Djaka“ na eni strani, na drugi strani konservativno „Luč“ in „Hrvatsko Mladost“ („list za hrv. katoličku mladež“, Zadar.) Poleg teh listov izhajajo še drugi, ki na prvo mesto svojega programa ne devajo kulturnih razlik, ampak politično strankarske nazore; sem je šleti „Mlado Hrvatsko“, ki mu kumaje prof. dr. Kršnjavi — glasilo štarčevićanskega dijaštva Frankove skupine, in pa (za pokojno „Sotlo“ in „Garancijaškem“) „Stekliša“, ki ga kot organ starčevićanske omladine in skupine dr. Mileta Starčevića ureja pisatelj A. G. Matoš.

Poleg tega se citirajo listi z srednješolce: „Bvijot“, „Ljiljan“, „Ljubica“, „Neven“, „Ruža“, „Hrv. Zvijezda“, „Lipa“, „Travanjsko Smilje“, „Jedinstvo“, „Bostan“, „Nada“, „Zvijezda“, „Slavonac“, „Smilje“ itd. Tudi nekatera dijaška društva izdajajo liste za svoj najožji okrog deloma litografirane. Torej nebroj lističev!

Jovan Hranilović, ki piše o tem v „Letopisu Matice Srpske“ 1910, zv. 12., nahaja v velikem številu takih mladinskih listov vzrok, da se mnogokdo izpiše, predeo je še dozorel, in da ozbiljni književni listi pogrešajo med svojimi čitatelji dijake, ki so bili nekda najboljši vneti odjemalci in bralci odličnih leposlovnih listov.

Negativno sodi o dijaških tiskanih listih tudi „Savremenik“ (1911, str. 130) veleč: „(Djačkih listova) ne volimo kao ni svake druge nepotpune književnosti“.

Prehajam k Srbom! V Sremskih Karlovcih izdaja srbska napredna omladina smotro „Zora“. Izmed pravih mladinskih listov omenjam poleg „Goluba“, ki izhaja iz leta 1879. v ogrskem Somboru, belgrajsko „Malo Srbadijo“, ilustrovan list za manjšo dečo, ki ga zdaj že 9. leto izdaja srbsko „Učiteljsko udruženje“. V letošnji januarski številki čitam pesem „Malena je ...“ z zadnjo kitico: Malena je moja otačbina, al je ona u svetu jedina, što no radja (rodi) sokolove sive, kojima se vsi narodi dive ...

Nekako list za srednješolsko mladino in list omladine same je „Venec“, književni omladinski list, ki izhaja v Belgradu (sedaj drugo leto) pod uredništvom prof. Jeremije Živanovića. Prvi del vsake številke ima vsebino kakor slovenski „Zvonček“, v drugem delu pa so priobčeni samostalni spisi srednješolskih dijakov. V prvi letošnji številki je sedmošolec M. Gjorić prevedel Aškercvega „Janičara“. (Uredništvo je tu dodalo opombo: „Pozorite koju sličnu stvar u našoj književnosti!“).

V lanskem letniku „Venca“ (str. 165 sl.) je Mil. V. Bogdanović priobčil obširen članek „Slovenačka Omladina“, kjer izkuša ozračiti slovensko mladino vobče ter poroča o razvoju naših visokošolskih društev; končuje pa svoje poročilo s sledečo epizodo: „V francoskem romanu „Porodica Oberle“ pravi star Alzačan, ostanek zdrave, ponosne in poražene Francoske, popolnoma pesniški svojemu mlademu vnuku, ki hrepeni za Francosko, napuhel od sirove nemške kulture, katero pa on mrzi iz globočine duše — pravi mlademu človeku, čigar vse tople besede so posvečene Francoski, kamor beži kot nemški vojak: „Mi, sinovi stare, slavne Alzacije, mi, ki smo z njo živeli in dihali; mi, ki z njo trpimo, mi smo tuga. Pokolenje svojega očeta, pokolenje, ki se je rodilo v nemškem duhu, je — resignacija. A ti, mali moj, ti si legenda“. Koliko pesniški rečene istine! Pa itak Slovenci nismo legenda.

Razgled.

Časopisni vpogled.

Monatshefte für Pädagogik und Schulpolitik; tretje četrletje.

V vseh treh številkah zavzema prvo mesto zanimiva in v ozkem obrisu pa vendar obsežna razprava o bistvu serumov, njih delovanju in učinku ter o serumski terapiji pod naslovom „Immunität und Schutzimpfung“ prof. dr. Mahra Schottelius. Izvlečka iz cele razprave za „Pop.“ ne moremo delati, ker je delo samo itak ekscerptni pregled, vendar pa podajem tu glavne točke kakor so v vseh treh številkah: a) zgodovinski razvoj; b) pridobljena imuniteta: α) toksična (pasivna), β) antitoksična (aktivna); c) Ehrlichova receptorska teorija; d) antibakterielna imuna telesa; e) opsonin — bakteriotropin; f) opozoritev na še en razred antiteles — kakor se splošno zaznamuje reakcijske produkte organizma — ki sicer kot taka nimajo opraviti z imuniteto, pa je njih pomen velik za druga medicinska polja: t. j.: aglucinacija (tvorba kožice) in precipitacija (izpadanje); g) serumska terapija.

Razen tega še pogovarjajo posamezne številke:

7. štev. O. Karlstädt: „Pädagoginen vor 100 Jahren“ je zgodovinska črtica, ki pogovarja delo raznih žen, ki so delovale na vzgojeslovnem polju v začetku 19. stoletja. Zlasti govori obširno o grofici Zofiji Schwerin, Elizabeta pl. Stägemann in pa obe veliki praktiki: Karolino Rudolphi in Beti Gleim. — „Erfahrungen im Aufsatzunterrichte und Vorschläge zu seiner Ausgestaltung“ J. Stegerja in A. Christofa ni dolgoviezna, gostobesedna razprava; točni kratki stavki so, ki so vzeti iz dela obeh pisateljcev: Aufsatzunterricht und Kindersprache, in mnogo povedo. Naj govore sami! — Zgodnja kritika jezikovnih otrokovih del in hitra pretvorba otroškega izraževanja na stališče absolutne pravilnosti ranijo naravnost in ovirajo razvoj. — Spisovne snovi naj se najprej užije, da silijo same k prednašanju. — V šolah, kjer je produkcija popolnoma izbačena, so otroci težki, boječi in se spodtikajo ob najmanjši stvari. — Gleda naj se na to, da imajo otroci pri svojih spisih isto veselje kakor pri svojih risarijah; potem je samostojno spisanje skoraj zabava. — Učenci, ki z lahkoto sprejemajo, se akomodirajo hitro in lahko učnim metodam. Sistematično vezanje škoduje tem otrokom najbolj. Le najodličnejših talentov ni mogoče — ubiti. Perijodično samostojno delo, ne le pri spisu, ampak v vseh predmetih, zlasti v računstvu, je za vse šole in za vse stopnje naravna potreba. — Mnogo samostojnega čitanja, mnogo dobrega pripovedovanja ustvari več kot vse vaje znotraj malega besednega zaklada. — Pred sebi enakim pripoveduje otrok preprostejši in zato boljše kakor pred odraslim, torej nepoznanem. Zato je spraviti učenca na stališče, da pripoveduje součencem in ne učitelju. — Kolikor več je korekture v spisih (nalogah), tem manj se na njo ozira. — V mnogih slučajih bodo svetovali učenci pri izbihi snovi. — Snov naj bo pisanja vredna. — Enakost in uniformiranje spisov uniči mnogo zdravih moči. — Glavni namen vseh izvajanj pa je: Razred hočemo kot delavno skupnost in delovni princip nad učnim principom! —

„Über die Kraft der Kulturvölker“ Roberta Geidel-ja je mera napredka po telesni vzgoji. — Zaglavje „Zeitbilder“ prinaša: „Zeichen einer traurigen Zeit“; to so znamenja, ki so ostala na šolskem horizontu na Dunaju, ki pa so vrgla senco po vsi Avstriji: klerikalna korupcija na vseh koncih in krajih. —

Ta štev. ima prilogo „Mittelschulreform“. Iz te reforme en stavek: „O veliki noči letos so bili na Dunaju tri- do štiridnevni kurzi za voditelje mladinskih iger. S tem postavljamo ta krvavi diletantizem na pranger“. Kdo razume satiro reformatorka dr. Kleinpetra? —

8. štev.: E. Hylla: „Vom Rechenunterrichte in der Arbeitsschule“. Reformske zahteve v šoli so dozorele že toliko v principu, da že lahko govorimo o oni poti, ki se razlikuje od mnogih drugih, ki so se tudi kazale v začetku Vprašanje delovne šole je v velikem delu vprašanje učnega načrta — to tudi v računstvu. In tu zahteva Hylla, da se omeji snov v višjih in tudi nižjih razredih; drugače pa to ne gre, kakor da se mnoga snov črta. Treba pa je določiti tudi metodo. Iskati moramo, da ustvarimo probleme, ki spravi računsko možnost, bolje: računsko potrebo do učenca v določeni vrsti, ki odgovarja naučenju računstva, t. j., ki je določena po metodiško-psiholoških točkah. Kje pa dobimo probleme, ki bi bili problemi tudi otrokom, ki pa bi jih reševali radi in brez prisiljenosti? V širokem prostoru, kjer so se igrali otroci v predšolski dobi. — In vprašanja metode so trajna: a) Kako dobimo številčne pojme? (Število kot kos nazora o rečeh mora izrasti iz tega nazora na naraven način.) b) Kako privedemo do razumevanja prostih računskih operacij? (Pred vsem ne s ponazorovanjem!) c) Kako vadimo? — To so torej Hyllajeve osnovne misli, „Richtlinien für die Ausgestaltung des Rechenunterrichtes im Sinne der Arbeitsschule“.

V „Zeitbilder“ je pod naslovom „Der Wille des Volkes“ kritičen pregled zadnjih državnoborskih volitev v Avstriji in njih konsekvence za šolstvo in stališče

učiteljsko. Tu je piscu „nazadovanje klerikalizma in napredovanje narodne zavesti upanja polen razgled“. Žalibog pa govori tu povečini o večjih avstrijskih narodih, na nas Slovence pa je pozabil — nam niso dale volitve upapolnega razgleda.

Bogata in aktualna je ta številka tudi v obširnih „Hinweise und Glossen“. —

9. števn.: V „Die Psychologie des Lesenlernens“ govori dr. W. A. Lay o priučanju nemških črk, zato tudi celotna razprava kakršna je, za nas ni merodajna, pač pa je poučna v svojih principih:

1. Če se hoče pouk v čitanju olahkočiti, se mora začeti na osnovi pismenk.

2. Pismenke morajo tvoriti vsled pravopisja velik del začetnice.

3. Otežkočenje prvega pouka v čitanju je, če so tiskane črke zgodaj poleg pismenk. Začenjati je s črkami, ne ki se lažje delajo, ampak z onimi, ki se lažje pregledajo. — Nadalje pogovarja na podlagi preiskav, ki so jih imeli v seminarju, vprašanje o sintetičnem ali analitično-sintetičnem postopku. Ker tudi tu bazira vse izvajanje na vprašanju o nemških črkah, ne more veljati rešitev preporne točke tudi za nas in zato navajam tudi tu glavne zahteve:

1. Do štirih črk se lažje strne v eno besedo, obdrži v spominu in zopet spozna, kakor če se navajajo posamezne črke, se strnejo, vadijo in ponavljajo.

2. Z besedami ali boljše z malimi stavki, ne s črkami se mora začenjati prvi bralni pouk v začetnici, če se hoče olahkočiti otroku težko delo.

3. Pri glaskujočem čitanju za vajo pri kaki besedi mora spojiti otrok končno črke v besedno celoto, to pojmiti in si jo vtisniti; in pri gotovem čitanju mora biti usposobljen, da pregleda hitro z enim pogledom celotno obliko

Konec te zanimive razprave bo v prihodnji številki. —

Fr. Wöhlbiera „Das Tonwort von Carl Eitz“ je psihološko-pedagoška kritična študija o pouku v petju —

V „Zeitbilder“ govori urednik Lang o eksperimentalni psihologiji, jo ob kratkem pogovarja ter priporoča za roko učitelja novoizšlo knjigo Rudolfa Schulzeja. — O univerzitetnem študiju ljudskošolskih učiteljev pa je itak prinesel „Pop.“ obširnejše poročilo po M. f. P. u. S. v zadnji številki.

Pav. Flerè.

Srednje in višješolski vestnik.

Ženska visoka šola. V Lipskem se otvori oktobra znanstven učni zavod za ženske kot priprava za njih bodoči poklic vzgojiteljic. Predavanja se delijo v tri skupine: I. Splošna naobrazba. a) Filozofska, b) zgodovinska, c) prirodnoznanstvena predavanja II. Pedagogika. a) Otroška psihologija, b) zgodovina pedagoškega gibanja zlasti zadnjih dveh stoletij in sedanje dobe, c) zgodovina ženske vzgoje, d) vzgojni problemi, e) zdravstvo doma in v šoli. III. Socijalna znanost. a) Predavanja splošnega narodnogospodarskega značaja, b) zgodovina ženskega gibanja, c) žensko socijalno delo, d) žensko pravno stališče, e) zgodovina političnih strank najnovejšega časa, f) uvod v državni nauk. Poleg predavanj bodo tudi učni tečaji za socialno poklicno delo ter se nameravajo ustanoviti znanstveni zavodi: a) za preiskovanje otrok, b) vzgojni muzej, c) zgodovinsko-pedagoški institut, d) socialnostatistični institut.

3000 dijakov relegiranih. Ruski minister prosvete je odredil, da se relegirajo iz univerz vsi dijaki, ki so leta 1905/6 začeli svoje študije, a jih še niso dovršili. Število prizadetih dijakov je 3000. Šk. Gl.

Ženske na nemških vseučiliščih. Od l. 1908. je ženskam dovoljena imatrikulacija (vpisovanje za redne slušateljice) na vseh nemških univerzah. V poletnem tečaju 1911 je bilo na 21 nemških univerzah 2552 rednih slušateljic. Največ jih je iz Prusije (dve tretjini), iz Bavarske razmeroma malo. Po strokah se delijo: 1438 jih študira filozofijo,

filologijo in zgodovino, 423 matematiko in prirodoznanstvo, 549 medicino, 56 državne znanosti in poljedelstvo, 42 pravo, 31 zobozdravstvo, 7 farmacijo in 6 evangelsko teologijo. Razen teh rednih slušateljic je obiskovalo vseučiliška predavanja še 1212 žensk.

Ruski jezik in slovanska literatura na Bolgarskem. V bolgarskih gimnazijah se je dosedaj v V. in VI. razredu po dve uri na teden poučeval ruski jezik, v VII. razredu pa se je v kratkih črtah učila tudi zgodovina vseh slovanskih literatur. Naučni minister S. S. Bobčev namerava sedaj na gimnazijah pomnožiti število ur tako za ruski jezik, kakor tudi za slovansko literarno zgodovino. V to svrhu ima se predrugáčiti ves učni program. Ministrstvo ho dajalo v bodoče stipendije profesorjem-slavistom, da bodo v naučne svrhe potovali po slovanskih zemljah ter se seznanili s posamnimi slovanskimi jeziki.

Šolske in učiteljske vesti.

Vsak pameten učitelj mora biti napreden — je rekel šolski svetnik profesor dr. Fr. Nábělek v svojem kandidatnem govoru v Bistrici pod Hostinim dne 7. maja 1911.

Učiteljeva odgovornost. Učitelj L. je pri telovadni uri vadil skakanje v višino. Pri tem sta vrstico držala dva dečka. Vsled tega se je zgodila nesreča. Učenec K. je zadel ob vrstico in ker en deček ni izpustil vrvice dovolj hitro, je padel in si zlomil roko. Učitelj je obsojen na plačanje stroškov.

Šole na Ogrskem v narodnostnem oziru. Po učnem jeziku je 77,5 odstotkov z madjarskim, 2,7% z nemškim, 2,8% s slovaškim, 14,8% z rumunskim, 1,6% s srbskim in 0,4% z rusinskim učnim jezikom. Na Ogrskem je od 1,938.786 šoloobveznih otrok 1,056.579 Madjarov, 240.003 Nemci, 257.244 Slovaki, 220.571 Rumunov, 42.244 Rusinov, 66.400 Hrvatov in Srbov ter 55.745 drugih. Od 6½ milijona analfabetov na Ogrskem je 1,280.000 Madjarov.

Novi Vaspitač.

Vojaške vaje v ljudskih šolah so skusili vpeljati nekateri madjarski učitelji, igrali so se oficirje, učenci pa vojake v primitivnih uniformah. Nedavno so hoteli to udomačiti tudi učitelji v Nagyvaradu, toda krajni šolski svet jim tega ni dovolil iz zdravstvenih in vzgojnih oziror. Isto stališče je zavzel tudi kr. ogrski domobranski minister. Keeskemetsko učiteljstvo ga je prosilo podpore za tamošnjo vojaško organizacijo na ljudskih šolah. Minister je prošnjo odklonil, češ da tega gibanja ne smatra za zdravo. To je samo igranje, škodljivo iz pedagoškega in higijenskega ozira. To je pametna beseda!

Šk. Gl.

Učiteljske plače v srbskih konfesionalnih šolah ogrskih dežel. Plača otroške vrtnarice 900 K. Stanovanje z 2 sobama, kuhinjo in kamrico. Kurivo 3 sežnje trdih ali 4½ sežnja mehkih drv.

Osnovna plača učiteljeva 1200 K, 1100 K ali 1000 K, šest petletnic po 200 K. Stanovanje s 3 sobami, kuhinjo in kamrico. Kurivo 4 sežnje trdih ali 6 sežnjev mehkih drv. Vrt ¼ pluga. Kjer ni stanovanja, stanarina od 200 do 600 K po krajevnih razredih. Odškodnina namesto vrta 20 K. Za nadaljevalno šolo nagrada 100 K ali v velikih mestih 150 K. Šolski vodja 200 do 400 K po številu razredov.

Učitelj(ce) meščanskih in višjih dekliških šol 2000 K temeljne plače, 5 petletnic po 300 K, stanarine 600 K. Suplenti 1600 K. Kateheti in pomožni učitelji letno 80 K za vsako tedensko uro. Ravnatelj 400 K doklade, ki se všteje v pokojnino. Učiteljice ročnih del na teh šolah 1200 K, ako imajo skušnjo samo za ročna dela; če so usposobljene tudi za ljudskošolske učiteljice, 1600 K; če pa imajo skušnjo iz katere meščanskošolske skupine, dobijo plačo meščanskih učiteljic.

Profesorji učiteljišč 2600 temeljne plače, 5 petletnic po 300 K in stanarine 700 K. Ravnatelj 800 K doklade, vračunljive v pokojnino.

Eparhijski (škofijski) šolski nadzorniki 3000 K temeljne plače, petletnice in stanarino kakor profesorji.

Metropoliški (nadškofijski) nadzornik 4800 K temeljne plače, petletnice po 400 K in stanarine 960 K. Šk. Gl.

Državna podpora za dalmatinsko ljudsko šolstvo. Vlada je določila za dalmatinsko ljudsko šolstvo državne podpore 300.000 K.

„Češka Šoiska Matica“ je sklenila letos ustanoviti 36 novih šol v takozvanem nemškem ozemlju.

Stanje ljudskega in meščanskega šolstva v Avstriji v letu 1909.

Javnih meščanskih šol	1.266	(Prirastek 4 ⁰ o napram letu 1908.)
Zasebnih „	156	
Javnih ljudskih „	20.976	(Prirastek 1 ⁹⁰ o, med temi 633 ekspositor in 67 ekskurendo štacij).
Zasebnih ljudskih šol	497	
Šoloobveznih otrok	4.704.913	(Prirastek 1 ⁹⁰ o).
dečkov	2.372.108	
deklic	2.332.805	

Od teh obiskuje

javne ljudske in meščanske šole	4.252.733	(Prirastek 1 ⁷⁰ o).
zasebne šole	140.217	
mohamedanske šole	7.536	(Prirastek 4 ⁵⁰ o).

Na ljudskih in meščanskih šolah je moških učnih oseb (vštevši učitelje veronauka) 66.073 (Prirastek 1⁸⁰ o), ženskih učnih oseb (vštevši učiteljice ročnih del) 33.578 (Prirastek 3²⁰ o).

Duševno opešanje v eni učni uri. Burgarten je uporabil v ta namen sledeči poskus: 11 do 13 letnim učencem (deklicam in dečkom 4. razreda je dal 4 vrste vaj v pismenem seštevanju in množenju. Vsakih 10 minut je pobral naloge in v sledečih 5 minutah so se otroci lahko spočili.

Rezultat je bil sledeči:

Četrta ure	Število napisanih števil (okroglo)	Število pogreškov	V odstotkih
1.	28.300	851	3
2.	32.500	1.292	4
3.	35.400	2.011	5,7
4.	39.500	2.360	6

Mala poročila.

Značilni obrazi za risarski pouk. Kakor znano, imajo odolske steklenice svojo značilno obliko in se raditega pogosto porabljajo za vzorce pri risanju po naravi. Tovarna za ustno vodo „Odol“ v Podmoklih (Bodenbach) se je ponudila pošiljati, vsakemu učitelju risanja za risarski pouk take steklenice brezplačno. Tudi oddaja ta tvrdka v enake namene še takozvane Pixavon-steklenice z dolgim vratom ter stebraste Irex-pušice. Vsakemu učitelju risanja, ki to zahteva, pošilja tovarna za ustno vodo „Odol“ v Podmoklih tako odolske kakor tudi „Pixavon“-steklenice in „Irex“-pušice popolnoma brezplačno. Vsaki pošiljati še tvrdka pridane tudi vzorčno polo, ki podaja migljaje, kako porabiti steklenice pri pouku. Kdor se zanima za značilne risarske vzorce in si hoče svoj material pomnožiti, naj to ponudbo izkoristi.

Usposobljenostne preizkušnje za ljudske in za meščanske šole v terminu meseca novembra se prično pri c. kr. izpraševalni komisiji in sicer v Ljubljani v petek, dne 3. novembra ob 8. na učiteljsku v Ljubljani, v Mariboru dne 6. novembra. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenostni preizkušnji je po predpisanem službenem potu pravočasno vložiti tako, da bodo do 28. odnosno do 31. oktobra v rokah dolične izpraševalne komisije.

Število časopisov. Po statistiki, ki jo je izdal internat. institut za bibliografijo, je število časopisov v posameznih evropskih državah sledeče:

Francosko 8940, Nemčija 8050, Angleško 4329, Italija 3068, Belgija 2023, Rusko 1661, Španija 1350, Švica 1332, Nizozemsko 1402, Švedsko 753. Prvi perijodiško izhajajoči list je bil „Nieuwe-Tydinghen“ (l. 1605 v Antwerpenu).

Na Francoskem pa je število časopisov tako-le rastlo: 1640:1, 1780:24, 1790:350, 1826:490, 1866:1640, 1872:2024, 1892:5600, 1898:6417, 1904:8270, 1908:8940.

O čem pišejo časopisi na Nemškem in Francoskem?

	berlinski	provincijalni	francoski
O notranji politiki	8·8 %	9·9 %	
o zunanji politiki	5·5	5·7	6·33
o zločinah, nezgodah, škandalih i. dr.	4·3	5·3	8·25
o umetnosti (brez gledališča)	1·3	1·6	
o borzi	25·2	17·6	
o umetnosti	2·1	2·9	1·9
o lokalnih razmerah	3·7	5·4	5·45

Obseg teh poročil znaša 65·6 % celoga časopisa. Ostali del zavzemajo naznanila

Razne vesti.

Dolgovi v Avssriji so znašali koncem l. 1910: splošni drž. dolg 5.,199,884.244·27 K; dolg v državnem zboru zastopanih kraljestev in kronovin 6.,911,565.708·63 K; skupno je torej 12.,111,449.052·90 K. Od te ogromne svote moramo plačevati na obrestih 477,844.862 K 64 vinarjev.

Idila v ljudski šoli. Ko začnejo otroci posečati ljudsko šolo, se marsikaj izpremeni v njihovem do takrat tako brezskrbnem življenju. Marsikako ljubko navado morajo opustiti in spoprijazniti se z drugačnimi nazori. Tako je prišlo zdaj v nekem mestu ljubko dekletce v prvi razred. Neženirano je tikalo vse ljudi in seveda tudi učiteljico v šoli. Čez kakih 14 dni ji pa učiteljica vendar pove, da ji ne sme reči „ti“, marveč „gospodična“. Dekletce je bilo s tem takoj zadovoljno in pravi: „O saj ti rada rečem gospodična, pa še to ti povem, da si ti najlepša gospodična v mestu.“

Ženska — minister. Država Oklahoma, ena izmed Zedinjenih Držav Severne Amerike, ima poseben državni urad za dobrodelne in kazenske zavode. Na čelu tega urada z naslovom ministra stoji miss Kate Barnard, ki se je največ trudila in agitirala, da se ustvari najvišji urad za vse dobrodelne zavode, siromašnice in jetnišnice. Miss Barnard je na to mesto bila izvoljena od ljudstva v znak zaupanja, ki si ga je pridobila s svojim socijalnim delom. Kot minister nadzoruje več ko 300 zavodov: kaznilnic, siromašnic, vzgojevališč za sirote in telesno pohabljenje.

V.

DUNAJ III. Hauptstraße 95

Projekcijski aparati

solidno in stvarno izdelani za šole, društva in obitelji
Serije projekcijskih slik po ceni. :: Serije na posodo.

Fotografski aparati

Sušilne plošče lastnega izdelka.

Glavni seznam vseh fotografskih potrebščin na zahtevanje
brezplačno in brez poštnih stroškov! Istotako specialni
projekcijski katalog

Razpis daril za učitelje! K 3800. Zahtevajte prospekt!

Trgovina s papirjem, pisalnimi in šolskimi potrebščinami
ter s šolskimi knjigami na debelo in drobno

A. PLATZER, Maribor, Gospodska ul. 3.

Izdelava normalnih zvezkov za ljud. šole z nemškimi in slovenskimi napisi
ter vsakovrstnih pisank za meščanske in srednje šole, risalnih blokov,
risank in ovitkov za risbe, beležnic in vpisalnih knjig.

Zaloga vseh potrebnih šolskih tiskovin, nemških in slovenskih. Sprejemajo
se naročila za I. moriborsko zlato- in barvotiskarno, knjigovoznico in
kartonažo. Moderna izvršitev, nizke cene.

priporočam svojo veliko zalogo raznovrstnega papirja, kanclijskih pisalnih
potrebščin ter molitvenikov, kuvertov (tudi z natisnjeno firmo), peres,
peresnikov, svinčnikov, radir-gumijev, izvrstnega šolskega črnila, črnilnega
ekstrakta, zemljevidov itd. po priznani nizkih cenah. — Lahko se pri
meni tudi naroči na vse tu- in inozemske modne žurnale, ilustrovane
časnike in sploh periodično izhajajoča literarna dela.

Javůrekova

Palestina s ptičje perspektive

odobrena od ministrstva à 14 K;
napeta na palice 15 K.

Lichtnekův

Stroj za demonstracijo o stalnosti lege trdnih teles.

Brez konkurence! Franko z zavojem 11 K.

Pločevinaste škatlice za rudnine. 85×85 — 30 v.; 100×75 — 36 v.;
100×150 — 40 vln.

Pošilja F. B. Škorpil, strokovni učitelj in urednik v Pragi VII.

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in
stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrť leta

:: 1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v. ::

Naročnino in reklamacije sprejema „Zavezin“ blagajnik Fr. Luznar v

:: M. J. Neratu v Maribor, Meščanska cesta (Bürgerstraße) šte. 6 ::

Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.